

steg

Tidsskrift for kristen folkehøgskole nr 1 • 2023 • 87. årgang

Møteplasser

Folkehøgskolefestivalen på Hedmarktoppen **side 11**

Vi er nesten aldri helt til stede **side 14**

Introverte i folkehøgskolen **side 38**

Tom Arne Møllerbråten,
redaktør

Hvem har jeg behov for å møte?

Husker dere tiden etter 12. mars 2020? Selvfølgelig gjør dere det. Vi skulle drive folkehøgskole digitalt. Bare møte elevene på Teams og Zoom. Det funket dårlig. Fysisk tilstedeværelse er grunnplanken i folkehøgskolen. Kanskje vi skulle føye til psykisk tilstedeværelse også. Når vi er helt til stede, da skjer det noe mellom oss som vi mister på digitale plattformer.

Hvilke møteplasser er da viktige for oss? Hvem har vi behov for å møte? Og hvilke prioriteringer gjør vi når ulike behov oppstår?

Å være sammen med elever i undervisning, enten det er i klasserommet, i skogen eller på tur, skårer nok høyt på lista vår. Hver dag minner oss om verdien av det. Det er jo det som er folkehøgskole.

Men hva med personalet seg imellom? Spiser vi lunsjen vår sammen på tvers av yrkesgruppene? Det skjer noe med relasjonene på jobben vår når praten går på fritt på tvers. Jeg tror for eksempel det er viktig at jeg som lærer forstår hvordan det er å være vaktmester eller kokk, og motsatt, og det får vi bare til ved at vi har en møteplass. Å være på samme sted til samme tid. Har vi andre møteplasser enn lunsjen også? Sosiale kvelder med hele personalet er lurt.

Har vi behov for å møte personale fra andre folkehøgskoler? Rektorer møter hverandre regelmessig. Og mitt inntrykk er at det er viktige samlinger. Det samme gjør assisterende rektorer, internatledere, vaktmestere, økonomiledere og tillitsvalgte, men ikke så ofte som rektorer. Men hva med resten av personalet?

Jeg vet at tidsklemma spiller inn. Og for min del liker jeg ikke å «droppe» undervisning for å dra på kurs. Alt kan ordnes med vikar, men ingen vikar kan erstatte det som skjer mellom meg og klassen helt og fullt. Mye av vår undervisning er bygget på relasjonen mellom lærer og elev. Så det koster noe å dra vekk. Da er vi kanskje inne på noe av kjernen, har jeg tid til å dra på kurs og konferanser i skoleåret? Og er det viktig nok? Det er gode grunner til å si nei.

Likevel, er det gode grunner til å si ja også? Kanskje jeg trenger å møte personalet på andre folkehøgskoler? Vi er riktignok selvstendige skoler, men vi må stå sammen, jobbe mot samme mål, bygge nettverk og styrke folkehøgskole som bevegelse. Du kan være verdens beste kokk eller lærer, kanskje du ikke har noen ting å lære mer (overdriver litt her for å få fram poenget!), men akkurat du vil kanskje få et nytt perspektiv på det du gjør ved å møte andre som jobber med det samme?

Jeg tror det er litt viktig at vi setter av tid til å reise på kurs og konferanser, særlig de som er arrangert av NKF. Det handler også om å backe opp om det som arrangeres for oss. Og er det kurstilbud vi savner, er det ikke vanskelig å melde behov til NKF-kontoret.

Nå heier vi på Folkehøgskolefestivalen på Hedmarktoppen. Møtes vi til mat og prat, oppbyggelse og inspirasjonssamlinger, erfaringsutveksling og nettverksbygging der? Håper det.

Vi ses! •

Tom Arne

Steg - tidsskrift for kristen folkehøgskole
Utgitt av Noregs Kristelige Folkehøgskolelag (NKF) og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole
Pb. 9140 Grønland, 0133 Oslo

Telefon: 22 47 43 00
E-post: nkf@ikf.no
NKF på nettet: www.folkehogskole.no/nkf

Mål og visjon:
steg - tidsskrift for kristen folkehøgskole er medlemsblad for NKF, men har også som mål å nå ut til en bredere leserkrets både i folkehøgskolen, skoleverket, media og i samfunnet. *steg* skal være et blad for faglig fornyelse, inspirasjon og debatt knyttet til de kristne folkehøgskolenes hverdag, pedagogikk, formidling av kristen tro og arbeid med dannelse.

Utgivelser: Fire nummer i året

Redaktør: Tom Arne Møllerbråten
tom.arne@sagavoll.no
Telefon: 91 57 11 57

Redaksjonsråd:
Tom Arne Møllerbråten
Marie Wiland
Andreas Melberg
Julie Byberg Bø
Jon-Peter Asperud, Oslofjord
Ruth Silje Boklund, Stavern
Øystein Vegge, Sunnmøre

Design: Kristin Skeie Antoine, KSA_design
Trykkeri: 07 Media AS
Forside illustrasjon: Karoline Holhjem Soldal

Abonnement: Kr 200,-

Norges Kristelige Folkehøgskolelag (NKF)
Helge Kjøl jr., Molde (leder NKF)
Geir Ertzgaard, Svalbard
Janne M. Severinsen, Sagavoll
Hilde-Karin Mauky, Ålesund
Kjetil Rydland, Hurdal Verk
Tor Inge Askeland (leder IKF)

Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole (IKF)
Tor Inge Askeland (leder)
Erling Helland, Bakketun
Hildegunn Gjesdal Tennebo, Nordfjord
Tor Inge Askeland, Kristiansand
Helge Kjøl jr. (leder NKF)
Arnt Ole Grimstad, Sunnmøre

Sekretariat
Andreas Melberg, daglig leder, andreas@ikf.no
Julie Byberg Bø, informasjonsrådgiver, julie@ikf.no
Johan Smit, økonomirådgiver, johan@ikf.no
Hilde Haugen, administrasjonssekretær, ikf@ikf.no
Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling, marie@ikf.no
Mette Røstum, informasjonsrådgiver, mette@ikf.no
Terje Wehus, informasjonsrådgiver, terje@ikf.no
Steinar Sundvoll, organisasjonsrådgiver, steinar@ikf.no

Innhold

- 4 Vent med utdanning
- 6 Venner vi ikke treffer
- 8 Fem om verdien av å møtes
- 11 Folkehøgskolefestivalen
- 14 Aldri helt til stede
- 20 Steffen Handal om folkehøgskole
- 22 Øyeblikk

24 **Innspill: Folkehøgskoleboba**

26 **Prosjekt Veihjelp**

28 **#likerålese**

30 **Tonje Brenna**

31 **Bærekraftprisen**

32 **Bokanmeldelser**

34 **Manus til morgensamling**

36 **Et steg inn i bønnens rom**

38 **Internatlederen:
Ekstroverte vinnere**

43 **Folkehøgskolerådet**

44 **Katinka Salomonsen Grane**

46 **Quiz og kryssord**

Vent med utdanning – tre gode grunner!

Advarsel: Sjansen for at du velger feil er stor!

Av **Andreas Melberg**,
daglig leder i NKf og IKF

Hvorfor i alle dager skal vi raskest mulig ta utdanning rett etter videregående? Her kommer tre gode grunner til at mange unge voksne skal vente med utdanning. Og til alle som bekymrer seg for samfunnsøkonomi. Selv om jeg ikke har forskning å vise til, vil jeg garantere gevinst i milliardklassen. La oss endre tanken, snu opp ned på når utdanning mot et yrke er lurt.

Å være 20 år og ikke vite hvilken utdanning som er riktig, er stressende. De er redde for å velge feil, få stort studielån og ikke oppfylle forventninger til de rundt seg. Og det stemmer at det ikke er lett å vite. Utdanningen velges på et syltynt grunnlag. I etterkant er du nesten tvangsgiftet med jobben. Du MÅ like den fordi investeringen i tid og penger er i millionklassen.

Tre gode ventegrunner:

1. Folkehøgskole først. Danning, så utdanning. Vi som jobber i folkehøgskolen med unge voksne har tusen gode argumenter for at de blir bedre rustet til utdanning dersom de først tar et helt år bare med dannelsesperspektivet. Null protest! Og her i *steg* trengs ikke overbevisende skrivelier. Vi vet hva det betyr for unge med sosiale relasjoner, erfaring og egendanning som bakgrunn for studiene tar til.

2. Jobb først. Hva vet egentlig en på 19 år om yrket de velger? I beste fall har

de levd tett på noen med yrket, og i verste fall har de en illusjon om hva det innebærer. For mange går det greit, og de treffer med magesfølelsen. Valget blir godt.

Så vet vi at 35 prosent slutter på universitet og høyskole før studiet er fullført. Flere kommer ut etter utdanning og opplever jobbsjokket. Er dette jobben jeg drømte om? Realitetssjekken kommer for sent.

Løsningen er superenkel! Bruk tid på å sjekke det ut. Skal du kjøpe en bil, vet du noe om den fra før, men likevel prøvekjører du før valget. Da blir svaret her: Jobb litt først. Test ut. Ta et år som ansatt i skolen før de utdanner deg til lærer, vær i praksis hos en arkitekt for arkitektthøgskolen eller selg biler før BI kaprer fem år av livet. Bli kvalifisert for valget før investeringen.

3. Erfaring først. Både danning og jobb gir livserfaring. Utdanning krever knagger kunnskap kan kobles på. Dersom du i starten av voksenlivet bygger erfaring, vil utdanningen garantert gå lettere. Vi er heldige i Norge som har muligheter for å vente og hente nettopp denne livserfaringen, uten at vi nødvendigvis går konkurs. Et år med jobb, reise og frivillighet i ulike former. Ta del i organisasjonslivet, være samfunnsaktiv og ikke utdannes rett frem uten opphold.

De unge har høye skuldre som det gjør

Foto: Shutterstock

«Når du er sytti, åtti, nitti år, angrer du garantert ikke på to-tre år med danning før utdanning.»

vondt å bli pirket på av en stressa voksen som vil at de skal være nyttige og ikke bare være.

Trond Viggo Torgersen stiller spørsmålet: Hvorfor det? La oss stille samme spørsmål til oss selv i møte med unge som skal ta utdanningsvalg. Du må raskt finne riktig yrke! Hvorfor det? Unge voksne kan være samfunnsnyttige også i en venteperiode når de henter erfaring før utdanning. Unge kan tilføre sam-

funnet ressurser i avklaringsperioden. Når de tester yrker, vil de også bidra. Vinn, vinn. Så blir de også kvalifisert for valget.

La oss tenke oss godt om før vi stresser unge til å velge utdanning. De trenger danning, tid og erfaring for å treffe blink. Når du er sytti, åtti, nitti år, angrer du garantert ikke på to-tre år med danning før utdanning. •

Venner vi ikke treffer lenger

Av Marie Wiland,
rådgiver skoleutvikling

Vet vi egentlig hva vi vil ha og hva vi trenger når vi bestemmer oss for å delta på noe? Når vet vi at dette blir et viktig møtepunkt? Før vi møtes, under eller etterpå? Og så en rar tanke: Har kurs vi velger bort noe til felles med venner vi ikke treffer lenger? I så fall hva?

Arbeidet med skoleutvikling er det lite som slår et kurs med god deltakelse og fine tilbakemeldinger. En fullpakket deltakerliste til et nytt kurstilbud kan sammenlignes med full linje 10 dager etter 1. februar. I dagene etter at vi legger ut en invitasjon til et nytt kurs eller samling, sjekker jeg påmeldingene som om de er likes på Facebook. Har vi truffet med tidspunktet? Ble det for dyrt? Og ikke minst, er dette noe folk vil ha?

Bommet vi? De gangene påmeldingen går treigt, er det lett å tenke at vi bommet på innholdet. Eller vi kan trekke en mer arrogant konklusjon om at vi vet bedre hva folkehøgskoleansatte trenger enn de gjør selv. Kan det være helt andre faktorer eller årsakssammenhenger som gjør at vi noen ganger opplever for lav oppslutning til sentrale kurs?

Som ansatt på en folkehøgskole kunne jeg også oppleve at mine kollegaer ikke prioriterte det jeg oppfattet som viktige personalsamlinger på skolen. Tema som nytt verdidokument, åpningsuka og endring av neste års timeplan, trakk sjelden fullt hus. Derimot møtte alle opp når politiet var innom og demonstrerte narkotika og snakket om tegn og symptomer.

Var alt bedre før? Jeg vet ikke om oppmøte på kurs og samlinger var bedre før. Jeg har fått en forståelse av at NKFs landsmøte trakk flere deltakere og en mer variert gruppe folkehøgskoleansatte før i tiden. Folkehøgskolefestivalen på Hedmarktoppen som blir arrangert for første gang i mai, er nettopp et forsøk på å skape et nytt slikt felles møtepunkt for oss som arbeider i den kristne folkehøgskolen. Her er både tidspunkt, innhold og struktur endret.

Kanskje hadde vi mer behov for å «komme bort fra skolen» før. Økt reiseaktivitet med elevene har nok medført mindre mulighet og behov for å delta på arrangementer utenfor skolen. De fleste bor heller ikke lenger på skolens område. Det kan også ha gjort noe med utferdstrangen.

Folkehøgskoleåret er kompakt, og det vanlige livet skal leves samtidig. Behovene til elevene på skolen og familien hjemme vil være det viktigste for en ansatt i folkehøgskolen. Selv om en kjenner på egne behov for påfyll utenfra, kan omkostningene med å organisere det oppleves for store.

Stappmett eller inspirert? Er det godt nok at kurset eller treffpunktet oppleves godt

der og da? Eller er det bortkastet om det ikke tilfører noe konkret til arbeidet ditt på skolen?

Når vi planlegger et kurs, er det lett å legge opp for mye program og for lite pauser og «myldretid». Jeg har vært opptatt av at deltakerne ikke skal bruke tid og ressurser på kurs som i all hovedsak er erfaringsdeling, men som pedagog vet jeg egentlig bedre. Dersom vi ramler ut døra fra kurslokalene, stappmett på mat og annet påfyll, er behovet for en treningstur eller noe annet å tenke på det mest påtrengende. Da kan utbyttet fort bli igjen på kursstedet. Om du i stedet har fått mulighet til å fordøye både mat og ny kunnskap underveis, er sjansene større for at du tar med deg noe viktig hjem. Og noe viktig må ikke bare være «direkte tiltak for å øke skolens kvalitet i arbeidet med å nå sine mål». Det er også viktig at du opplever deg styrket i rollen som ansatt og verdsatt som medarbeider i det store fellesskapet.

Om det viktigste. Kurs og samlinger kan planlegges, men møter mellom mennesker skapes der og da. For noen år siden var jeg med på å planlegge et kurs jeg var nokså skeptisk til. Det var kronglete reisevei til

kursstedet, deltakerne snakket ikke samme språk (bokstavelig talt) og satt på svært ulike folkehøgskoleerfaringer. Likevel ble dette et av de beste kursene jeg har vært med på å arrangere. Det skjedde noe under kurset; vi begynte å snakke om det viktigste: hva er folkehøgskole når det er på sitt beste? Jeg vet fortsatt ikke hvordan vi kom dit, men jeg og alle de andre kjente godt at nå var vi i gang med noe viktig som ikke kunne ha skjedd uten at vi møttes!

Viktig og verdt det. Tilbake til personalsamlinger med fullt oppmøte og venner man ikke lenger treffer. Det koster noe å legge vekk det man holder på med og skifte fokus. Det er akkurat som å gjøre seg klar til en endringsprosess. Endring skjer gjerne når de involverte opplever at «noe må skje eller så går det ikke lenger» eller når målet for endringen er noe de bare «må ha». Folkehøgskolevarianten kan være at alle blir enige om å tilby en ny linje og legge ned den gamle. Det er en tøff beslutning, men målet om full skole lokker i andre enden, det mulige utbyttet oppveier for ulempene.

Ville vi invitert elevene til: Kanskje ditt mest ditt mest utfordrende år noensinne!? Vi vet at dette er sant, men ville de kommet? Hva skal til for at elevene velger å takke ja til vår skole, bryte opp fra kjent hverdag og møte opp hos oss en solfylt augustdag? Møtesteder og linjetilbud som treffer kan ha mye til felles. Det er antagelig ikke fullt så drastisk å bestemme seg for å dra på et kurs eller oppsøke en nesten glemt venn, men det krever noen av de samme oppfatningene og omstillingene. Du må tenke at det er viktig og verdt det.

Hva biter du på? Hva skal til for at vi treffer med en invitasjon? Skal vi understreke

Hva skal til for at vi treffer med en invitasjon til våre kurs i NKF? Hva skal til for at du skal prioritere å komme?

alvoret og legge inn over de inviterte at dette må du nesten delta på eller så er du ikke oppdatert, kan få færre elever, drive dårligere skole eller falle utenfor fellesskapet? Det blir en slags familiemiddag eller vennetreff du føler deg tvunget til å delta på.

Eller skal vi gå den andre veien og lokke med opplevelser og store trekkplastre og passe på å legge inn «det viktige faglige påfyll» gjemt inni programmet?

Hvilken invitasjon til å møtes ville du bitt på? •

Verdien av å møtes

Av Marie Wiland,
rådgiver skoleutvikling

Vi spurte ansatte i litt ulike stillinger og reisevei om hvilke møteplasser som har verdi for dem i arbeidet på en kristen folkehøgskole.

1. Ved hvilke anledninger pleier du å møte ansatte fra andre folkehøgskoler?
2. Hvor viktig er det for deg å møte ansatte fra andre folkehøgskoler som jobber med det samme som deg? Hva får du ut av slike møter?
3. Syns du at det arrangeres nok/for få/for mange treffpunkter for folkehøgskoleansatte som det er aktuelt for deg å dra på?
4. Hva er det som skal til for at du melder deg på kurs, konferanser eller møteplasser for folkehøgskolen?
5. Hva er det eventuelt som hindrer deg eller gjør at du velger å ikke melde deg på et arrangement rettet mot din yrkesgruppe?

Bernt Egil Alstadsæter

Assisterende rektor på Folkehøgskolen Nord-Norge

1. Jeg deltar på den årlige regionsamlingen for de nordnorske folkehøgskolene og på inspirasjonssamlingen eieren vår (Norges KFUK-KFUM) har hvert annet år for alle sine ansatte. Jeg har også sittet et par år som vara i Internasjonalt utvalg og møter folkene der på Teams noen ganger i året. Av og til har vi også besøk til skolen fra andre folkehøgskoler.

2. Regionmøtene er fine fordi da møter vi ulike grupper av ansatte fra de andre nordnorske folkehøgskolene. KFUK-KFUM sine inspirasjonssamlinger (personalkonferanser) gir spennende møter med både andre folkehøgskoler i organisasjonen og med alle andre som arbeider i KFUK-KFUM. Kurs for folk som jobber med det samme som meg (prorektor/ass.rektor/inspektør) er faglig sett viktige.

3. Kunne tenkt meg å møte folk i samme type stilling som meg litt oftere.

4. At det er mulig å reise, både når det gjelder tid, økonomi og faglig relevans.

5. Det handler om tid og penger. Alt er litt langt unna når man bor og jobber i nord. •

Bjørnulf Håkenrud

Lærer på Alta folkehøgskole

1. Dette skoleåret har jeg møtt andre folkehøgskoleansatte på Nordnorsk møte og kurs/seminar om stipendiatorstillingen. NKF sitt landsmøte har jeg vært på noen ganger, og andre kurs/konferanser.

2. Det er viktig for meg å møte andre folkehøgskolefolk og høre deres erfaringer fra sin skole og arbeidshverdag. Programinnhold på kurs og konferanser gir også utbytte, men gleder meg alltid til neste gruppearbeid.

3. Det arrangeres nok treffpunkter for min del. Utfordringen er å finne tid til å reise. Jeg har ennå ikke klart å komme meg på noe for inspektører, så det har jeg lyst til å prioritere.

4. For at jeg skal melde meg på noe, må det ikke gå ut over opplegg på Alta folkehøgskole som jeg har ansvar for og som andre ikke lett kan overta. Ellers kan jeg nesten melde meg på «hva som helst».

5. Kurs eller arrangement i det jeg jobber med som lærer, friluftsliv, er ikke så viktig. Det er bra med en tur i løpet av et arrangement, der man får beveget seg, gjort noe sammen, og sett hvordan andre lærere leder enn tur. Hvis jeg skal utvide min kompetanse på et eller annet friluftslivsområde, melder jeg meg på kurs som arrangeres av ledende friluftsmiljøer i Norge. Det er bra å holde kontakten med fagmiljøer utenfor folkehøgskolen, både for meg personlig og for skolen. •

Nila Larsson

Lærer på Kristiansand folkehøgskole

1. Lite «pleier», men jeg har møtt andre folkehøgskoleansatte på folkehøgskolepedagogikkstudiet, årsmøte, distriktsmøte, volleyball-NM for folkehøgskolene, volleyballturnering arrangert av en annen folkehøgskole i Skoleutviklingsutvalget.

2. Det gir meg ikke nødvendigvis mer om de jeg møter jobber med det samme som meg, men det har gitt meg mye de gangene jeg har møtt ansatte fra andre folkehøgskoler. Jeg møter rett og slett mye bra folk, og styrkes i den oppfatning at unge mennesker som tar et år på folkehøgskole har store muligheter for god utvikling og for å få gode og reflekterte rollemodeller. Jeg får innspill som gjør at jeg av og til ser saker fra nye vinkler. Jeg får bekreftet at saker vi står i på skolen vår er vanlig for folkehøgskole å stå i, og får kunnskap om hvordan det håndteres hos andre. Jeg får muligheten til å bygge nettverk, og en fellesskapsfølelse med andre skoler/ansatte.

3. Hadde jeg vært i en annen livssituasjon ville jeg kanskje ønsket flere treffpunkt, men jeg føler ikke jeg har kapasitet til mye mer slik livet mitt er nå.

4. Enten at det er obligatorisk, eller at det er tema der jeg tenker at skolen vår eller jeg trenger mer kompetanse, og at det ikke er altfor tidskrevende.

5. Tidsklemma. Dersom det er frivillig og utenfor arbeidstid synes jeg det kan være vanskelig å rettferdiggjøre i en hektisk familiehverdag. •

<< Sollaug Klevstad

Internatleder på Sagavoll folkehøgskole

1. Det å gå i veiledning i Oslo med andre som jobber med det samme som meg har vært lærerikt og givende. Landsmøter, kurs og temadager har ofte vært et løft i hverdagen. Vi er mange rundt i landet som jobber mot felles mål. Jeg gledet meg over tiden på Modum bad på kurs/skolering der livsmot og mestring var tema. 3. påskedagsmøte i vår region er også en fin møteplass.

2. Det å møtes, dele og reflektere gir meg mulighet til å løfte blikket, justere – og ikke minst lære noe nytt. En annen viktig faktor for meg er å kjenne personale rundt i landet som jobber med det samme som meg. Da kan en ta en telefon hvis en ønsker å diskutere noe, og det gjør det lettere å reise på nye kurs, så ja jeg tenker det er viktig!

3. Ikke noe ja og nei spørsmål, vet ikke helt hva jeg skal svare.

4. Det må være noe som gir meg noe i en travel hverdag. Det kan være faglig, men det kan også være at en trenger å få påfyll sosialt, møtes og snakke med noen som jobber med det samme som meg. Og da er det ikke bare samme yrkesgrupper som gir noe, for vi som jobber i folkehøgskolen jobber alle med samme «leirk lump»: elever, hverandre og oss selv.

5. Det kommer an på hvordan hverdagen er på min skole, travelt, reiseperioder osv., så tidspunkt og om jeg finner arrangementet nok interessant er avgjørende for meg. •

Foto: Tom Arne Møllerbråten

Mindor Vårvik

Vaktmester på Solborg folkehøgskole

1. Møte med andre ansatte skjer primært på kurs. For mitt vedkommende vaktmesterkurs.

2. Å møte andre ansatte som er i tilsvarende arbeidshverdag er viktig. Det er viktig å kunne dele erfaring og få ideer til utvikling i det arbeidet vi står i.

3. Vi står i en travel hverdag i driften ved skolene. Jeg mener derfor det er nok med de møtepunktene som arrangeres.

4. Tema på kurs og arrangement må være nyttige for vår arbeidshverdag. Utflukter og opplevelser som ofte er en del av kursene, er viktige. Det skaper også tilhørighet i arbeidsfellesskapet på tvers av skolene.

5. Som sagt må tema på kursene være nyttige. På kurs jeg har vært med på er samme tema gjentatt flere ganger. Dette kan selvsagt være nyttig for nyansatte, men kanskje litt kjedelig for oss veteraner. •

Norgeshistoriens første folkehøgskolefestival går snart av stabelen: – Måtte tenke nytt

Foto: Svein Finneide

Av Julie Byberg Bø,
informasjonsrådgiver IKF

Foreløpig program:

Tirsdag 23.mai kl.12.00 Start med lunsj

Onsdag 24.mai

Torsdag 25.mai: Festivalen avsluttes med lunsj kl.12.00.

Foreløpige workshops:

- Det sosialpedagogiske blikket
- Livsmestring og livsmot
- Sosiale medier
- Ungdomstrender
- Reisens pedagogikk
- Sang i folkehøgskolen
- Kaffe brygging
- Apologetikk
- Tankevirus
- Rus-Korus
- Brothers – bl.a. fokus på å få gutter til å snakke om følelser – ekte kameratskap
- Nattvolleyballturnering
- Den gode elevsamtalen
- Demokratidebatt

Informasjonskontoret vil gi løpende info om Folkehøgskolefestivalen på NKF sin Facebookside fram til festivalstart. Fullstendig festivalprogram kommer. Ta kontakt med Helge Kjøll Jr. for spørsmål: Mobil: 95876937 E-post: Helge@ikf.no

Vi har jobbet med dette over tid. Folkehøgskolefestivalen er en nyvinning i kristen folkehøgskole, sier Helge Kjøll Jr., styreleder i Noregs Kristelige Folkehøgskolelag (NKF).

Fra 23. til 25. mai er det duket for norgeshistoriens første folkehøgskolefestival på Hedmarktoppen folkehøgskole i Hamar. Arrangementet er hovedsakelig for ansatte i kristen folkehøgskole, men også for andre ansatte i folkehøgskolen.

– Jeg gleder meg veldig. Programmet er sprekfullt av konserter, faglig påfyll, workshops, fellessamlinger og sosialt.

Helt ny struktur. Folkehøgskolefestivalen blir en erstatning for det tradisjonelle NKF landsmøte, som har funnet sted hvert år frem til nå.

– Strukturen på festivalen blir helt annerledes. Det blir mer sang og musikk, i tillegg til et program med mange workshops.

Den folkekjære artisten Trygve Skaug er blant trekkplastrene som vil dukke opp. I tillegg kommer gospelkoret Funky Baptized og Marianne Engebretsen. Les mer av programmet lengre ned i artikkelen.

– Programmet begynner å ta form og deltakerne har mye å glede seg til, sier Kjøll Jr.

Ordentlig festival. Kjøll Jr. anslår at mellom 150 og 200 ansatte i folkehøgskolen vil delta på festivalen.

– Hedmarktoppen skal ha kapasitet til å innlosjere alle deltakerne. Hvis flere enn anslått dukker opp, finner vi en løsning. Telt og festival hører sammen, så en egen telt-campus kan være en mulighet, sier han.

NKF kommer til å markedsføre Folkehøgskolefestivalen tyngre og på en helt annen måte enn landsmøtet, ifølge Kjøll Jr.

– Vi ønsker alle velkommen. Følg med på NKF sin Facebookside for jevnlige oppdateringer.

– *Blir det ordentlig festival?*

– Ja, målet har hele tiden vært å lage en ordentlig festival – og det mener jeg vi skal klare på en god måte.

Måtte tenke nytt. NKF-styret har i flere år sett et behov for å tenke nytt rundt landsmøtet. Derav kom ideen om en egen folkehøgskolefestival.

– Vi trenger å gjøre ting på en ny måte. Målet er at festivalen skal tiltrekke seg flere unge folkehøgskoleansatte enn landsmøte gjorde, sier Kjøll Jr.

Så langt har han fått mange positive tilbakemeldinger for opplegget.

– Jeg gleder meg mest til å møte mange ansatte i kristen folkehøgskole. Festivalen vil kunne gi dem inspirasjon, motivasjon, påfyll og glød til å fortsette den viktige jobben de gjør. •

«Det blir spennende å få mange kollegaer på besøk og gjøre noe vi aldri har gjort før.»

Av Julie Byberg Bø,
informasjonsrådgiver IKF

Rektor på Hedmarktoppen ser fram til å lage festival:

– Vi trenger å møte hverandre

– Folkehøgskolefestivalen blir superhyggelig. Her er det alltid god stemning, sier Geir Byberg, rektor på Hedmarktoppen folkehøgskole.

Foto: Hedmarktoppen

Foto: Hedmarktoppen

møter hver morgen, sier Byberg.

Folkehøgskolefestivalen er et arrangement som erstatter det tradisjonelle NKF landsmøte. I august fikk Byberg vite at de skulle være vertskap for landsmøtet. Senere kom beskjeden om at det beveget seg mer i retning festival.

– Det blir spennende å få mange kollegaer på besøk og gjøre noe vi aldri har gjort før. Samtidig ser jeg fram til å vise hva vi driver med her oppe, sier han.

Bading og natur. Hedmarktoppen ligger fem minutter unna Hamar sentrum med bil eller sykkel.

– For de som kommer fra mindre steder, frister det kanskje med mer urbane omgivelser. Samtidig ligger vi perfekt for natur og bading.

Hamar har verdens mest kjente stupe-tårn, som fikk mye oppmerksomhet grunnet en prislapp på 25,8 millioner kroner, som Byberg selv var med på å etablere. Selv tar han ikke morgenbadet i Mjøsa, da han må ha

minst 20 grader i vannet for å våge seg uti.

– I mai er det neppe så varmt, men flere bader her hele året. Selv har jeg Mjøsavann i badekaret mitt, så det er nest best, sier han.

Tilhenger av møteplasser. Så langt har Hedmarktoppen begynt å jobbe fram et husband til festivalen.

– Det håper jeg kan bli et krydder. Vi har flere flinke musikere som jeg tror folk vil like, sier Byberg.

Folkehøgskolen er også kjent for sitt engasjement for kaffe. Byberg skal selv holde kaffeseminar på festivalen.

– Hva gjør noe til festival?

– For meg handler det om å bli inspirert gjennom møte med mennesker. I tillegg kommer det an på form og innhold, sier han.

– Hva tenker du om at ansatte i folkehøgskolen bør møtes?

– Jeg er notorisk tilhenger av møteplasser generelt i livet, det er utrolig viktig. Vi trenger å møte hverandre, sier han. •

ADVARSEL!

**Lang artikkel
som krever din
konsentrasjon**

Sjeldent godt skrevet bok

– Dyp innsikt om mennesket som aldri er helt til stede

«Mobilbruk, valgfrihet, individualisme, oppmerksomhet, nærvær, stillhet og fellesskap. Virkelig en rar bok, dette.» Det er forfatteren selv som summerer opp sin bok slik. Boken heter *Kakofonen – pålogget, men frakoblet*, og forfatteren er lege i spesialisering i psykiatri Andreas Nydal. Virkelig en klok bok, dette, vil jeg si.

Anmeldt av Tom Arne Møllerbråten

>>

Kakofonen er Andreas Nydal sin første bok.

Foto: Vinh H. Nguyen

<< **Advarsel!** Denne teksten er antakelig for lang til at du orker å lese den uten å avbryte deg selv med andre ting flere ganger før du er ferdig. Det er større sjanse for at du ville klart det greit på 90-tallet enn i dag. Men gi den en sjanse. Ikke gi opp! Jeg skal begynner med et nåtidsbilde fra min hverdag.

Jeg sitter på hjemmekontoret mitt for å skrive artikkel til steg. Mens jeg tenker, blir jeg avbrutt av mail på jobb-posten. Det plinger både på PCen og på mobilen. Jeg åpner og skummer raskt gjennom. Ikke noe viktig. Tilbake til artikkelen. Prøver å tenke. Så klinger Messenger-lyden på mobilen. Det er helt umulig å ikke kikke. Det er som regel fra mine nærmeste. Leser raskt. Trykker tommel opp. Tilbake til artikkelen. Da kommer jeg på at jeg må bestille togbilletter. Gjør det med en gang, det må jo gjøres uansett. Ferdig. Hvor var jeg igjen? Aah, en artikkel ja. Men vent, kanskje det har skjedd noe i verden? Sjekker VG. Velkommen 2023! Rastløshet og manglende konsentrasjon er min hverdag. Hver eneste avbrytelse gir meg glede, jeg belønner meg selv med avbrytelser, og det gjør meg samtidig mer og mer fortvilet, nærmest deprimert. Kanskje du kjenner deg igjen?

Manglende konsentrasjon. Vår konsentrasjon er under sterkt press, og jeg vil si at den er i ferd med å bli helt ødelagt. Hvor lenge klarer jeg å være konsentrert om noe uten å avbryte med selv? Den tiden blir mindre og mindre. Jeg vet at jeg burde slå av internett på PCen, stille mobilen på lydlos og legge den i et annet rom, men jeg merker at det koster å gjøre det. For tenk om ... Kroppen min har vendt seg til avbrytelser. Den elsker det, hater det også, men elsker det enda mer.

Johann Haris bok *Stolen focus* er i disse dager ute på norsk, *Stjålet fokus*. Noen har stjålet fokuset vårt, sier han. Vi er lurte til å tro at vi kan gjøre mange ting samtidig, multitaske, men det går ikke. Når du prøver

å gjøre mer enn en ting om gangen, gjør du alle tingene dårligere, er budskapet. Andreas Nydal har også lest boken til Hari, men han serverer oss i tillegg kunnskap fra en rekke forskere og forfattere, blandet med sine personlige betoelser. Men først og fremst skriver Nydal som en klok og klartenkt mann. Også Bibelen og den kristne arv får sin plass. Boken er med andre ord full av visdom, godt formulert av Nydal. Derfor skal han få god plass resten av denne artikkelen.

Disharmoni og uønskede akkorder. Det finnes ikke noe ord som heter «kakofonen». Det har Nydal selv laget. Kakofoni betyr mis-

lyd, disharmoni, illelåtende sammenblandinger av ulikartede lyder, helt enkelt uønsket akkord, skriver Wikipedia. Hovedkilden til kakofonien vi opplever er vår egen smarttelefon, det er den som får navnet kakofonen, den «vi fikler med 5,4 timer daglig». «Det er en kroppsdel, en protese, vår forlengede arm.»

Noen forskere vil fortelle oss at verden går fremover. «Ser en på penger, utdanning, rent vann og likestilling, får en ett [positivt] inntrykk, mens ser en på relasjoner, meningsfølelse, glede, psykisk helse, får en et annet.» Nydal ønsker å rette fokus på de parameterene som viser negativ utvikling, og det er disse *Kakofonen* handler om.

«Hvert eneste øyeblikk gis vi muligheten til å unnsnippe øyeblikket. Den behagelige tyngden av mobilen i lommen minner oss om at vi kan flykte når som helst. Vi kan alltid gjøre noe annet enn det vi gjør.»

- Andreas Nydal

Møteplasser. Dette nummeret av *steg* handler om møteplasser. Trenger vi å møtes? Møtes vi ikke daglig gjennom sosiale medier? Kakofonen har forstyrret alt hva vi før tenkte om møteplasser. «Avstander har opphørt å eksistere. Dermed har ikke bare det som er langt unna mistet betydning, men også det som er nært. Begge deler er like fjernt, både det som før var avstand, og det som før var nært.» Nydal fortsetter: «Jeg er verken her eller der, verken langt unna eller nær. Det nære er blitt fjernt, og det fjerne har fått et skinn av nærhet. Halvdistanse.»

Hvor ofte er vi vel nesten ikke til stede? Vi kan sitte i samme rom, men er milevis unna hverandre, nesten uten at vi tenker over det. Meldinger tikker inn og krever oppmerksomhet når som helst. «Intet representerer tidsånden bedre enn kakofonen. Det allestedsnærværende og samtidig alltid fraværende. Den paradoksale klostrofobien som oppstår i et enormt handlingsrom. Det ensomme, engstelige og stadig flakkende mennesket.» En strålende formulering om den kompliserte tilstedeværelsen.

En annen side ved mye skjermbruk er at den kan gjøre oss mindre empatiske og mindre tilknyttet andre mennesker. Empati må læres, og det skjer gjennom fysisk samhandling med andre mennesker, skriver psykologiprofessor Shelly Turkle. Dette er noe vi vet – eller burde vite i folkehøgskolen – at det å være helt til stede i samme rom, i samme klasse eller på samme tur gjør noe med måten vi forholder oss til andre mennesker på. «Digital kontakt medfører signifikant mindre emosjonell tilknytning enn fysiske møter.» For kroppens tilknytnings- og kosehormon, oxytocin, og kroppens egenproduserte cannabis, endocannabinoider, samt dopamin, serotonin og endorfin utløses

i langt større grad i menneskemøter. Kroppen belønner oss for å være i samme rom.

Øyeblikket. «Hvert eneste øyeblikk gis vi muligheten til å unnsnippe øyeblikket. Den behagelige tyngden av den [mobilen] i lommen minner oss om at vi kan flykte når som helst. Vi kan alltid gjøre noe annet enn det vi gjør. Så vi forblir delvis til stede. På halvdistanse til øyeblikket, relasjonene og livet.» Oi, oi, oi, for en nydelig og vond beskrivelse av vår virkelighet. Og vondere og sannere skal det bli: «Min avtale med livet er at det har min oppmerksomhet så lenge jeg er underholdt. Synker øyeblikkets underholdningsverdi, er jeg borte før du vet ordet av det. Jeg kan alltid gjøre noe annet enn det jeg gjør. Min forpliktelse til øyeblikket er svak.»

Bilder av andre. Andreas Nydal er tydelig på at vi, inkludert ham selv, må bruke mindre tid på mobilen, og vi må slutte å behandle sosiale medier som virkelighet. Ta bare dette med bildene. Når vi sitter med et fysisk fotoalbum og blar i det hjemme hos noen: «Vi kjenner på atmosfæren, fanger opp signalene som veksles mellom familiemedlemmene, får nyanseringer levert på løpende bånd. Vi befinner oss i konteksten, i disse menneskenes liv.» Bildene på sosiale medier mangler alt dette, «vi sitter ofte alene i vår egen kontekst og tar inn en todimensjonal og begrenset representasjon av den andres liv. Da blir vi spilt dårlige. Sammenligningen er nærmest uungkelig.» Det er ikke sikkert det bra for oss å sitte alene og sammenligne oss med alle bildene vi ser av andre på Instagram eller Snapchat.»

Polarisering og demokrati. «Vi trenger å myke opp de harde antakelsene vi lager om andre mennesker. Det er bare et møte

Kakofonen – pålogget, men frakoblet

Andreas Nydal

Dreyer forlag, 2022

i kjøtt og blod, ansikt til ansikt, som kan få til dette. Et tredimensjonalt menneskemøte vil sende de todimensjonale antakelsene på dør.» De ordentlige møtene oss imellom, slik vi gjør mye av på folkehøgskole, gir oss både kunnskap om og kjennskap til hverandre. Da er forenkling vanskeligere. I dette bygger vi også demokratiet. Forenkling «er en forutsetning for å utøve vold. Fiendebilder krever kategorier, snill og slem, god og ond, svart/hvitt-tenkning. De er sånn, jeg er sånn. Det må ikke være noe hos deg som minner om meg, for bare slik kan jeg forbli uberørt av mine ugjerninger.»

«Polarisering er ikke et godt bilde på virkeligheten. Det er et vrengebilde egnet for å skape interaksjon og aktivitet på sosiale medier.» Vi vet at algoritmene bygger opp under polarisering og forsterker den. Dette er en stor utfordring for oss. «Jo mer informasjonsflyten tilpasses vår korte oppmerksomhet, jo dårligere blir kunnskapen. Dårlig kunnskap muliggjør polarisering,

Foto: Shutterstock

«Det er ikke et mål på god helse å være veltilpasset et sykt samfunn.»

- Johann Hari

«<< som igjen muliggjør ondskap.» Hva om vi byttet ut HOME og LOVE på peishylla med KUNNSKAP KOMPLISERER FORENKLING? Forslaget er Nydals, og han mener et slikt interiør ville forandret verden. Enig!

Forpliktelse. Jeg skal avslutte denne lange artikkelen (du henger fortsatt med, bra!) med noen ord om forpliktelse. «Å forplikte seg er jo på et vis å bestemme seg for å være *ett* sted, over tid», sier Nydal. Mobilen gir oss hele tiden mulighet for å være litt overalt hele tiden, men den gir oss en type frihet som mangler forpliktelsen.

Vi kan velge alt, men ender opp med å velge ingenting. Nydal minner oss om Sissel Grans hellige TRE for at romantikken skal lykkes: «Tilgjengelig, responsiv og engasjert i partners liv.» Forpliktelse, nærvær og tilstedeværelse er tre sider av samme sak. Sverger vi til konstant valgfrihet, er disse tre utenfor rekkevidde.» Jeg får lyst til å gjøre forpliktelse til et viktig samtaletema

på vår folkehøgskole. Når hørte elevene våre sist om viktigheten av å forplikte seg? Det bør vi være nysgjerrige på.

Oppmerksomhet. «Oppmerksomhet er den sjeldneste og reneste formen for generøsitet.» Sitatet er hentet fra forfatteren Simone Weil. Nydal skriver om da Jesus kom gående og så en mann som var født blind. Vi kan etterligne Jesus. Vi er gode på etterligne andre, så la oss ha de riktige forbildene. «Jesus er midt i transporten, men er åpen. Det er innsikten her. Det er det hyperradikale. Han er oppmerksom.» «Oppmerksomheten er et åpent rom en tilbyr sin neste. Jeg gir deg dette rommet, fyll det, jeg venter på deg.» Hvis dette er radikalt, så la oss velge radikalt. Helt til stede, for den andres skyld. Helt til stede, for min skyld. Så får vi hjelpe hver-andre å legge vekk kakofonen oftere.

Takk, Andreas Nydal. Du har skrevet en perle, eller kanskje riktigere, et verktøy for sjel og kropp! •

Organisasjonsspalten Sier lov og avtaleverk for folkehøgskolen noe om gode møteplasser?

Av Steinar Sundvoll, organisasjonsrådgiver NKF

I hovedavtalen vi har med Virke står det blant annet om målsetting for samarbeidet mellom tillitsvalgte og ledelsen.

§ 7-4 De tillitsvalgte og virksomhetens representanter har plikt til å gjøre sitt beste for å opprettholde et rolig og godt samarbeidsforhold.

Vi bør alle ansatte gjøre vårt beste for å opprettholde et rolig og godt samarbeidsforhold på folkehøgskolen. Det betyr ikke at vi skal vær enige i alt eller at vi ikke skal ta tak i det som ikke er bra.

Greier vi å være ryddige og gjøre vårt beste for å opprettholde et rolig og godt samarbeidsforhold, vil vi skape mange gode møteplasser på skolen vår. Det er viktig for trivselen både for ansatte og elever. Lykke til! •

Foto: Shutterstock

Godt sagt

Den etiske fordring

Den enkelte har aldri med et annet menneske at gjøre uden at han holder noget af dets liv i sin hånd. Det kan være meget lidt, en forbigående stemning, en oplagthed, man får til at visne, eller som man vækker, en lede man uddyber eller hæver. Men det kan også være forfærdende meget, så det simpelthen står til den enkelte, om den andens liv lykkes eller ej.

K.E. Løgstrup

Lederen i Utdanningsforbundet angrer på at han ikke gikk folkehøgskole

Steffen Handal.

Foto: Svein Finneide

Av Julie Byberg Bø,
informasjonsrådgiver IKF

Jeg gikk dessverre ikke på folkehøgskole selv. Det skulle jeg ønske at jeg hadde gjort, sier Steffen Handal, leder for Utdanningsforbundet.

Mange medlemmer. Utdanningsforbundet er Norges største fagforening for lærere i skole og barnehage med over 190.000 medlemmer. I høst ledet Handal en mangeukers streik grunnet lærernes lønnsnivå.

Både kona og Handals to døtre har tidligere gått på folkehøgskole. De opplevde folkehøgskolene som et sted der de kunne dyrke interesser, bli utfordret i trygge rammer og møte mennesker de knyttet sterke bånd til.

– Jeg er misunnelig på dem. Folkehøgskolenes slagord er; ett år kan forandre mye. Det kan de skrive under på, sier Handal.

Stort utbytte. Ungdom får stort utbytte av et år på folkehøgskole, ifølge Handal.

– De får mulighet til å dyrke interesser og relasjoner med folk de ellers ikke hadde truffet. Skoleslaget handler også mye om modning. For mange er det første gang de trer ut av familiesituasjonen og inn i en ny mer selvstendig tilværelse. På folkehøgskole får de mulighet til å lære om seg selv i trygge rammer, sier han.

Handal tror ungdom i dag er mer knyttet til foreldre og familie enn tidligere.

– Det blir spekulasjoner fra min side, men kanskje de synes det oppleves vanskeligere å tre inn i voksenlivet nå enn før. Da jeg var ung trakk jeg mer mot venner enn familie, mens mine barn er veldig opptatt av familie i tillegg til vennene sine, sier han.

Ungdom får stort utbytte av et folkehøgskoleår, mener Handal.

Karakterpress. Handal tror mange ungdommer vil ha godt av en pause fra prestasjon og karakterpress.

– Men for andre er ikke det så viktig. Her er det store forskjeller.

Han peker på at i dagens samfunn har skolekarakterer større betydning enn tidligere.

– Elevene opplever karakterene som viktige for fremtiden sin og da oppstår et press. Mange elever har godt av en pause, sier Handal.

Stor forskjell før og etter folkehøgskole.

Handal vil anbefale alle ungdommer et år på folkehøgskole. Han merket stor forskjell på døtrene før og etter de dro hjemmefra.

– Begge modnet og ble mer selvstendige i løpet av folkehøgskoleåret.

Hans eldste datter gikk på Nansenskolene. Hun fant relasjoner som vil vare lenge og som gjorde henne trygg i tilværelsen.

Møte likesinnede. Hans yngste datter fikk nye interesser. Hun gikk ekstremsportlinje på Møre folkehøgskule. Der fikk hun mer selvtillit på ski og fjellaktiviteter.

– Folkehøgskole er også en mulighet til å møte likesinnede på en annen måte enn i resten av skoleløpet, sier han.

Handal skulle ønske at et år på folkehøgskole hadde vært billigere.

– Grunnet den økonomiske usikkerheten i samfunnet, tar kanskje færre seg råd til folkehøgskole nå enn tidligere. Det er mulig at mange som hadde hatt godt av et år på folkehøgskole, ikke får det til grunnet prisen, sier Handal.

Frihet. Handal forbinder folkehøgskole med friår og frihet.

– Folkehøgskolene handler ikke om vurdering, som er en kontrast til mye annen skole. Det handler om å dyrke interesser og tre inn i voksenlivet på en trygg måte, sier han.

Handal peker på at det obligatoriske skoleløpet ofte er preget av faste rammer med faste timeplaner og fagstrukturer.

Samfunnsmandat. – Skoleregimet preger elevene i stor grad, kanskje i litt for stor grad etter min mening. Jeg hadde nok foretrukket at de andre skoletilbudene var litt friere, men vi har et annet samfunnsmandat enn folkehøgskolene, sier Handal.

Han påpeker at den tradisjonelle skolen, fra første til tiende klasse, også er obligatorisk på en annen måte enn folkehøgskolene.

– Vi har andre spilleregler og må dermed være litt strengere. Den obligatoriske utdanningen i Norge er gratis, som ikke gjelder folkehøgskolene. •

<<Folkehøgskolene handler ikke om vurdering, som er en kontrast til mye annen skole. Det handler om å dyrke interesser og tre inn i voksenlivet på en trygg måte.>>

Øyeblikk

Mange skoler har dyktige fotografer blant både elever og personale. Vi ønsker å vise noen av bildene fra ulike skoler. Her er noen blinkskudd fra **Hedmarktoppen folkehøyskole.**

Folkehøgskolebobla - på godt eller vondt?

Høsten 2020 begynte jeg å jobbe på folkehøgskole. Etter 35 år i reklame- og kommunikasjonsbransjen ønsket jeg å kunne jobbe med noe samfunnsnyttig, noe med mening – og hvor jeg kunne utgjøre en forskjell for andre.

Av **Jon-Peter Asperud**,
administrasjonsleder på Oslofjord folkehøgskole

Muligheten bød seg når det ble ledig stilling som administrasjonsleder på Oslofjord folkehøgskole. Dette ble altså starten på min vei inn i «folkehøgskolebobla».

Ukjent boble. En boble jeg aldri hadde hørt om, eller visste eksisterte. Joda – jeg kjente flere som hadde gått på folkehøgskole, jeg visste til og med om flere folkehøgskoler rundt omkring. Men min kjennskap til dette skoleslaget var vel som «folk flest». Jeg visste at tilbudet eksisterte – for de litt spesielle.

Jeg ble raskt trukket inn i bobla. Det gikk ikke lang tid før begrepet dukket opp i flere sammenhenger. Jeg ble også ønsket velkommen i «rørsla», og hørte stadig om «oss i rørsla». Veldig hyggelig å bli ønsket inn i - og inkludert i boblen/rørsla, men jeg undret meg stadig over hvordan denne bobletankegangen hadde oppstått, og fått slik fotfeste at det definerte dette flotte skoleslaget.

Beskytter og avgrensner. En boble er en metafor med mange betydninger: gjennomsiktig/transparent, omslutter noe, eller sprekker ved for høyt trykk utenfra eller innenfra. I denne aktuelle sammenhengen vil jeg vel tro at meningen er at den beskytter og avgrensner «noe»; her er du og jeg og vi og oss – og utenfor er alle de andre.

Mest sannsynlig har uttrykket «folke-

høgskolebobla» sin opprinnelse fra innsiden av bobla – snarere enn fra utsiden. Kanskje i et forsøk på å verne – eller omslutte noe en selv er en del av, og som man sterkt ønsker skal vare uten noen særlig grad av ytre påvirkning. Jeg har allerede erfart at internlivet gjør noe med elevene. De blir, enten de vil eller ikke, tvunget til å sosialisere med mange medelever nærmest døgnet rundt. Dette observerer vi i personalet, og ser at dette er fint, noe som er verdt å verne om. De lærer seg å ta hensyn, løfte blikket og se hverandre, hjelpe og støtte hverandre dersom noen har en tung dag. Dette fordi de lever en lang periode i samme boble.

Under pandemien. Min første tid i folkehøgskolen sammenfalt med første høst med pandemi. Fra å aldri ha hørt om kohort, til å bruke dette begrepet daglig var veien kort. Kanskje kunne vi byttet ut kohort med boble? I samfunnsvitenskapen brukes kohort om «en gruppe eller kategori av personer med et felles kjennetegn, oftest at de har opplevd betydningsfulle hendelser i sitt livsløp på samme tid». Ja nettopp; ett år på folkehøgskole. Den høsten var boblene mindre – men omsluttet av den store felles bobla. På godt eller vondt? Jeg har jobbet med kommunikasjon i mange år, og også utarbeidet mange kommunikasjonsstrategier for ulike aktører i næringslivet og ulike organisasjoner. Det er da grunnleggende å finne ut av hva målgruppen mener – og hva vi vil de skal

mene, for så å handle deretter.

Vil vi i folkehøgskolen at våre kommende elever, deres foreldre og omverden for øvrig skal sitte med oppfatningen av at elevene sendes inn i en beskyttet boble ett snaut år – for deretter å fortsette sitt tidligere liv utenfor bobla? For de som ikke kjenner folkehøgskolene spesielt godt kan det fort oppleves slik. Ofte på bakgrunn av at de har hørt om folkehøgskolebobla. Folkehøgskolene er jo så uendelig mye mer. Etter drøye to år tenker jeg at ett år på folkehøgskole nesten burde vært obligatorisk.

Se utenfor seg selv. Elevene får med seg sunne holdninger og verdier, de lærer å se hverandre, de har hatt god tid til å utforske og fordype seg i ulike temaer og emner og ofte testet ut en mulig retning for videre utdannelse eller rett og slett fått dyrket sine hobby interesser.

På bakgrunn av alt de får med seg, opplever og erfarer vil det være selvmotsigende å si at de har vært ett snaut år i folkehøgskolebobla. Tvert imot. De har lært å se utenfor seg selv, se verden rundt seg, og fått innføring i mange samfunnsaktuelle temaer. Folkehøgskolen er uten begrensninger. Det finnes ingen begrensninger for hva du kan lære, erfare og oppleve og hvordan man kan utvikle seg som person og medmenneske – så lenge man vil det selv.

Bobla har som kjent begrensninger – folkehøgskolen har ikke. Derfor tenker jeg at vi kan legge uttrykket folkehøgskolebobla (og gjerne rørsla også) til side, og ønske velkommen inn i folkehøgskoleverden! •

«Vil vi i folkehøgskolen at våre kommende elever, deres foreldre og omverden for øvrig skal sitte med oppfatningen av at elevene sendes inn i en beskyttet boble ett snaut år – for deretter å fortsette sitt tidligere liv utenfor bobla?»

Prosjekt Veihjelp

Den uunnværlige endringen

Let's face it; verden er i endring. Skolen vår er i endring. Du og jeg er i endring. Umiddelbart får du kanskje assosiasjoner til krig, polarisering, aldring – og et urovekkende lavt søkertall til din skole. Vi tenker gjerne om endring som noe skummelt, forårsaket av noe negativt. Kanskje er det derfor vi snakker om skoleutvikling, i stedet for skoleendring?

Av Jostein Tvedten,
leder for Prosjekt Veihjelp, IKF/NKF

Utvikling er noe vi driver med i flytsonen, mens endring er noe vi driver med når det er krisestemming. Endring pirker bort frykten for det ukjente. Hvorfor endre på det som fungerer? Never change a winning team, right? Det er lett å glemme at alle gode lag lykkes takket være god endringskompetanse og evnen til å endre for konkurrentene gjør akkurat de samme endringene.

Felles virkelighetsforståelse. Prosjekt Veihjelp (IKF/NKF) handler om skoleutvikling og endringsprosesser. Om vi snakker om utvikling eller endring er underordnet, så lenge vi er enige om status og behov hos den enkelte skole. En god endringsprosess starter med en felles virkelighetsforståelse. Denne forståelsen er det John Kotter kaller *sence of urgency*.

Se for deg at din skole har vesentlig færre elever enn ønskelig. Noen tenker at det handler kun om for dårlig markedsføring. Andre

mener at her trengs det drastiske grep; endring av skolens navn, helt ny linjeprofil og utskifting av de fleste i staben. Her vil nok Kotter mene at forutsetningen for en god endringsprosess er så som så. Men hva er egentlig forutsetningene for en god endringsprosess, og hvor starter vi?

Kompass. Selv om interne og eksterne faktorer gjør at vi står i en konstant endringsprosess, vil noen konkrete prosesser ha en dato for start og slutt. Den prosessen starter nettopp med erkjennelsen av at endring skjer hele tida, og at angrep er det beste forsvar; ta kontroll over endringsprosessene (så langt det lar seg gjøre).

Alternativet er ofte at man innser hva som har endret seg først når man ser i bakspeilet. Slike endringer er gjerne preget av utilsiktede konsekvenser. Medisinen mot dette er et kompass og en nøye utvalgt destinasjon. Det holder ikke å vite hvor man vil, dersom man ikke vet hvordan man skal komme seg dit. Lekende lett i overført betydning, alt annet enn lett i virkeligheten. Det er heller ingen garanti for at et slikt endringsarbeid vil lykkes. Det som er sikkert, er at det er et mye dårligere alternativ overlate driften til de enhver tid sterkeste interne og eksterne endringsfaktorene.

Et reelt ønske. En felles virkelighetsforståelse av behovet for endring er i seg selv ikke nok, dersom en endringsprosess ikke blir forankret i et reelt ønske om endring hos

mange nok (i styre, stab og ledelse). Det er mange konsulenter som tjener gode penger fordi noen er villig til å bruke penger for å vise handlekraft. Så er det dessverre slik at det er sjelden at en konfliktmegler lykkes dersom en av partene ikke ønsker å løse konflikten. Det å etablere enn felles virkelighetsforståelse og en bred forankring for et ekte ønske om endring, er i seg selv en krevende prosess.

Feilen vi står i fare for å gjøre, handler om *sence of urgency* knyttet til økonomi, elevantall og så videre. Følelsen av mangel på tid kan medføre snarveier i de innledende fasene av et endringsarbeid. Allerede før vi er i gang, har vi for eksempel begynt å tenke på hva vi bør gjøre og hvor kan vi spare. Det er nemlig slik at situasjoner som utløser et definert behov for endring, også medfører stor grad av psykologisk utrygghet i personalet (eks. lavt elevantall, et konfliktfylt arbeidsmiljø). Denne utryggheten er uungkelig, og manglende handlekraft fra ledelsen vil bare føre til mer utrygghet på sikt.

Psykologisk utrygghet. Paradoksalt nok vil handlekraft forsterke utryggheten mange føler på. Denne utryggheten kan bli en destruktiv elefant i rommet, og handler gjerne om frykt for egen linje, arbeidsplass osv. Det er rett og slett ikke fair og realistisk å be om støtte og forståelse for endringer som potensielt medfører store personlige tap. Som regel er det også stor grad av psykologisk utrygghet på styre- og ledelsesnivå også, grunnet følelser knyttet

Foto: Shutterstock

til skyld og ansvar for en uønsket situasjon. Forhold som forårsaker, og forklarer, psykologisk utrygghet kommer vi ikke utenom å snakke åpent og ærlig om! Utrygghet, konflikter er energilekkasjer som kan torpedere ethvert endringsprosjekt.

Stolte av skolen. Endring er et eget fagfelt, som jeg her bare skraper i overflaten på. Det er ikke sikkert du har lest noe du ikke visste fra før. Uansett håper jeg du sitter igjen med bevisstgjøring rundt det avgjørende forarbeidet. I denne sammenheng anbefaler jeg å starte med å snakke om hva vi er stolte av, og glade i, med skolen vår! Så kan vi

«Det er rett og slett ikke fair og realistisk å be om støtte og forståelse for endringer som potensielt medfører store personlige tap.»

snakke om hva *hver enkelt* av oss er redd for å miste. Snakk om hva som oppleves utrygt, og hvorfor det er slik. Har vi noen konflikter vi burde ryddet opp i, og noen energilekkasjer som bør tettes?

Det er først når denne jobben er gjort, at forutsetningene for et godt endringsarbeid er på plass. Jeg kan ikke spå i framtiden, ei heller garantere for konkrete resultater.

Vi kommer iallfall ingen vei uten å prøve. Når vi først prøver, kan jeg i det minste garantere for at sjansen for å lykkes økes betraktelig når de som gjør jobben er trygge på at de vil hverandre vel, vil samme sted – og deler tap og gevinster underveis. •

Mytekneking

#LIKERÅLESE

Av Geir Ertzgaard,

rådgiver på Solborg folkehøgskole,

tidl. assisterende rektor på

Svalbard folkehøgskole

Ungdom leser ikke bøker, sies det. Men sosiale medier tar ikke knekken på leselysten. Den bare forandres. På Svalbard inviterte jeg elever hjem til meg. På følgende vilkår: Ta med den boka du holder på å lese, så serverer jeg peanøtter og Cola. Nesten halve skolen kom.

Jeg skal fortelle hvordan jeg opplever det: Hver gang jeg er på tilsyn sitter det noen og leser ei bok. Hver gang jeg spiser med ungdommen, spør jeg: Hva leser du? Da får jeg gode svar. Sally Rooney står høyt på lista, det samme gjør J. K. Rowling, og en rekke bøker i kategorien young adult, fantasy og science fiction. Mange forfattere og bøker jeg aldri har hørt om.

Men jeg hører også om langt mer dags-aktuell samtidslitteratur av folk som Maja Lunde, Roy Jacobsen eller Tore Renberg – en lang, lang liste. Og jeg spør meg selv: Hvor vanskelig er det å engasjere ungdommene – å få de til å bli med på den saliggjørende aktiviteten som mange av oss opphøyer – å få dem til å lese?

Lørdagsseminar. Jeg gjorde som følger: Først tok jeg kontakt med biblioteksjefen på Longyearbyen bibliotek, Lars Holt, og spurte om vi kunne ha noe «lørdager på biblioteket» som lørdagsseminar. Det fikk vi til. Vi kob-

let oss på litteraturfestivalen i Longyearbyen og sa at vi gjerne blir med på å spleise på en forfatter: «Dere får opp en forfatter, vi sponser.» Maria Kjos Fonn møtte elevene på biblioteket en lørdag formiddag – og det var nok til at *Heroin Chic* ble en av de mest leste bøkene i Longyearbyen den vinteren.

Bibliotekar Lars fikk sin stund i solen og holdt et foredrag om lesingens glede på et senere lørdagsseminar. Et seminar som førte til at «Ingrid» fant biografien om Ingrid Landås, Norges første kvinnelige prest, med god hjelp fra Lars og meg. Ingrid lurte på om hun vil bli prest, og trenger inspirasjon. Longyearbyen bibliotek har boken, og i ettertid har jeg fått bekreftet at Ingrid har lest den og luring-en har blitt til en drøm.

Det bor garantert en forfatter i nærheten av skolen din. Du har helt sikkert et eget bibliotek på tettstedet ditt. Tar jeg ikke feil, har du også elever som liker å lese. Du har nokså garantert en del elever som synes det hadde vært digg å komme vekk fra skolen noen

timer en kveld innimellom. «Olav» synes det hadde vært en kjempegod idé å kombinere disse tingene, så han inviterer en gjeng hjem til meg slik at vi kan snakke om hva vi leser en gang innimellom. Som sagt så gjort.

Goodreads. Jeg setter opp en egen gruppe på www.goodreads.com (Polarlesesirkelen (The Svalbard folkehøgskole readers)). Skolen har 65 elever, inkludert stipper. 23 stykker, pluss meg, melder seg på, og vi begynner å følge hverandre. Nå vet jeg hva elevene mine leser og ønsker å lese, og de vet hva det er som inspirerer meg. Vi liker og deler og synes det er veldig fint.

Hjemme hos meg. Og så var det det med å åpne hjemmet for elevene da. Ganske raskt inviterte jeg gruppen hjem på følgende vilkår: Ta med den boka du holder på å lese, så serverer jeg peanøtter og Cola. Jeg allierer meg med en av stipendiatene – etter hvert ble det flere av de – som kjører elevene hjem til meg. Tidsrammen er veldig klar: Fra 19.00 til 20.00, så er det ut av døra og opp til skolen for å rekke kveldsmat. 10 til 15 stykker kommer hver gang og sitter i en ring på gulvet, dobler opp i stolene og fyller opp sofaen så den holder på å falle sammen. Og så tar vi runden. Hva leser du, hvor langt er du kommet, hva synes du? Er det noen typer bøker

som er mer aktuelle enn andre? Hva var det som traff deg?

I utgangspunktet tenkte jeg en gang i måneden, men hjemmekveldene hos meg ble så populære at det i den mørkeste tiden, før alle begynte å dra på tur, ble til en fast tirsdagskveld-aktivitet. Og så er Longyearbyen slik laga at det stadig kommer eventyrlystne forfattere på besøk som har lyst til å snakke om bøkene sine. Fantasyforfatter Vibeke Koehler trollbinder (ja, det er ikke en klisjé) elevene med historien om hvordan hennes bestselgende young adult-roman *Tankespinneren* ble til. Forfattere er interessert i å møte lesere. Det var lett å spørre, og det var like lett å få et ja. Like lett som det var å få Elida Høegh til å snakke inspirerende om Barcelona og boken *Håpet er i gatene*.

Jeg er helt sikker på at det fins en forfatter i nærheten av deg også. Jeg tror også de synes det er vel så fint å møte en gjeng engasjerte

«Hvor vanskelig er det å engasjere ungdommene – å få de til å bli med på den saliggjørende aktiviteten som mange av oss opphøyer – å få dem til å lese?»

ungdommer i et privat hjem som å ha foredrag for fire mennesker på pinnestoler på et grendehus på bokturné.

Motiverende. Og så er det viktig å huske at ungdommen liker å komme hjem til folk – litt tid utenfor bobla. For meg er det spesielt stas å se på hvilke bøker elevene ønsker å lese framover: Der er det mange titler jeg har anbefalt, og bøker som de har funnet i bokhylla mi. Å ha 200 paperbacks i ei hylle der elevene er, virker pussig nok meget motiverende.

Snart skal vi møte Abid Raja snakke *Min skyld*,

Lena Lindgren skal kåsere over *Ekko*, kanskje klarer vi å huke Maja Lunde når hun skal lansere Svalbardromanen sin? Jo, kidza liker å lese, de leser godt og de leser mye. Det er bare det at de «leser» på litt andre måter enn det vi er vant til å gjøre. Lesebrett, lydbøker, og podcaster er vel å regne som lesing det også – er det ikke? Elevene har dratt sin vei nå. Men leselysten har de. Fremdeles følger vi hverandres lesevaner på Goodreads.

Man skal ikke undervurdere effekten av en flaske Cola Light og lettsaltede peanøtter fra Polly. •

Kunnskapsminister Tonje Brenna møtte rektorene: Mer og mer verdifullt at ingen sjekker og tester elevene

Det var et etterlengtet møte med Kunnskapsministeren på Rektormøtet i januar. Og det var en minister med hjerte for folkehøgskolen som møtte den lydhøre forsamlingen. Brenna har ikke selv gått folkehøgskole, men hun har likevel sterke bånd til skoleslaget.

Av Tom Arne Møllerbråten

Folkehøgskolene er helt unike, sier hun begeistret. Utfordringen er: Hvordan får vi folkehøgskolene attraktive for de som ikke går der i dag?

Brenna berømmet arbeidet med *NOU 2022: 16 – En folkehøgskole for alle*. Hva som skjer videre med den, var hun ikke sikker på. Det har de ikke landet, det er flere muligheter.

– Men det er viktig for dere nå å sende inn forslag og svar i høringen. Bruk elevene!

Brenna var godt forberedt og hadde satt seg inn i NOUen og trakk fram flere punkter fra rapporten hun mente var viktig.

– Det er viktig for folkehøgskolen å ha legitimitet i samfunnet. Da er det lurt å koble seg på det lokale. Det er også lurt å koble seg på behov som dukker opp.

Rektorene og folkehøgskolelandskapet er naturlig nok spent på hvor mye Staten skal blande seg inn i, regulere og kontrollere folkehøgskoledriften. Brenna ga uttrykk for at hun respekterte den pedagogiske friheten folkehøgskolene har som varemerke, samtidig ønsker hun mer kunnskap om hva som faktisk skjer på folkehøgskolene.

– Jeg tror det er lurt å forske på folkehøgskolene. Det er interessant å vite. Akkurat nå er det et sort hull vi ikke vet så mye om. Målet med forskning må være å knekke noen koder som er bra for alle.

– Når Staten bruker en milliard på folkehøgskolene, må disse brukes fornuftig. Det må være kvalitet. Samtidig er det vanskelig å vite hvor mye Staten skal blande seg inn. Men jeg mener det er verdifullt at skolene har frihet og er forskjellige.

Brenna er optimist med tanke på folkehøgskolens framtid i Norge, og løfter fram at de kan være med å løse samfunnsutfordringer, for eksempel når det gjelder flyktninger.

– Vi strever med å ha et relevant opplegg for tenåringene. Folkehøgskolene har en rolle å spille i det, der de kan lære norsk kultur og norsk språk.

Det er mange muligheter, sa en smilende Kunnskapsminister. •

Bærekraftsprisen 2022 gikk til Lofoten folkehøgskole

Det kom inn totalt 23 nominasjoner og nominasjonene gikk til totalt 4 folkehøgskoler. Både ansatte og elever har nominert skoler, og noen har også nominert andre skoler enn sin egen.

De nominerte folkehøgskolene var: Lofoten, Fosen, Elverum og Rønningen. Juryen mener alle de fire skolene er gode kandidater for bærekraftsprisen, og det er satt i gang en rekke gode tiltak for bærekraftig utvikling både innen drift og undervisning for å følge opp vedtaket. For flere av folkehøgskolene har dette vært et engasjement som har startet også før bærekraftvedtaket ble vedtatt høsten 2019.

Kriteriene for bærekraftsprisen er følgende:

- *Skolen*
- Jobber målrettet med å nå de fire målene i folkehøgskolens Bærekraftvedtak.

Juryen

Ann-Kristin Ytreberg (Stiftelsen Miljøfyrtårn)
Catharina Bu (FN-sambandet)
Brita Phuthi (Folkehøgskolerådet)
Andreas Melberg (NKF/IKF)
Angelina Christiansen (FHF)

- Involverer alle ansatte og elever i arbeidet med å nå målene i Bærekraftvedtaket.
- Har iverksatt nye tiltak som begeistrer og inspirerer, og støtter opp om ett eller flere av målene i Bærekraftvedtaket.

Basert på disse kriteriene har juryen kommet frem til prismottakeren for 2022. Juryen mener at de øvrige 3 skolene har lagt ned en solid innsats, og oppfordrer til at de nomineres igjen for kommende års bærekraftspriser.

Juryuttalelse Bærekraftsprisen 2022:

Mottaker av folkehøgskolens bærekraftspris for 2022 er Lofoten folkehøgskole!

Folkehøgskolen som mottar prisen, har jobbet systematisk med både kortsiktige og langsiktige visjoner for å inkludere bærekraft på sin skole. Skolen har en lokal bærekraftplan, som ble utarbeidet i samarbeid med både ansatte og elever, blant annet gjennom en fremtidsworkshop. Bærekraftsatsningen er synlig på alle linjer, og det arrangeres både foredrag og åpne dialoger om bærekraftsløsninger.

Juryen ble ekstra begeistret for skolens mange kreative tiltak, som bidrar til å øke bevisstheten om sirkulær økonomi, som Green Friday, leasingordninger, reparering av utstyr, og ostesmørbrød av gamle brødskiver – et tiltak som er populært blant elevene. Skolen har også et grønt kjøkken, som har fokus på lokalproduserte og selvsankede ingredienser fra land og sjø. Gjennom mange ulike tiltak og initiativ, inspirerer folkehøgskolen elever og ansatte til å leve grønnere. Som en elev beskrev i sin nominering: «Skolen har inspi-

Under festmiddagen på rektormøtet i Trondheim i januar mottok rektor ved Lofoten folkehøgskole, Jonathan Rask, stolt prisen. Rask er fra neste skoleår ansatt som rektor på Nordiska folkehøgskolan i Göteborg. Foto: Tom Arne Møllerbråten

rert meg og mange andre til å ville leve et mer bærekraftig liv fremover».

Skolen produserer også fornybar energi og strøm gjennom bergvarme. Skolen har tatt tak i det som har størst effekt for å kutte CO2: redusering av kjøttforbruk og særlig flyreiser. Ved at skolen ikke reiser utenlands med fly, har de redusert sitt klimafotavtrykk med hele 70 prosent! •

Erfaringsbasert guide: Hvordan skape en god skole

Øystein Børven
Eget forlag (Et bedre skole-Norge), 2022

Hvordan skape en god (folkehøg)skole?

Anmeldt av Geir Ertzgaard

Det er fint med triggerne, ting som setter i gang tankeprosesser hos oss og driver oss til å ville bli (enda) bedre enn vi allerede er. Her er noen linjer om en fagbok litt utenom det vanlige, en bok som er aktuell og relevant i lys av triggerne NOU – En skole for alle og nedadgående søkertall. Begge er incitamenter til å brette opp ermene – inspirerende!

Øyvind Børvens *Hvordan skape en god skole* er en bok fra en annen gren av det norske skoletreet som kan gi enda mer inspirasjon til utviklingsglede. Børven er rektor på Akademiet videregående skole i Fredrikstad, en privat VGS som kan synes fjernt fra oss. Bakgrunnen hans er som vanlig, lærer, men også rapper og generelt veldig kul fyr. I tillegg til å være rektor, driver han podcast med navnet «Et bedre skole-Norge»: <https://www.ebsn.no/podcasten>

Jeg liker denne boken veldig godt. Ikke bare fordi jeg nevnes av forfatteren siden jeg har gitt tilbakemeldinger i skriveprosessen, men fordi det er en morsom bok å lese, til å være fagbok, som bolttrer seg i ganske hippe trender både i offentlig skole, i pedagogisk utvikling og i den fremoverlente delen av det pedagogiske landskapet. Børven er rapper, og språket hans er lett og ledig, og all teori og innføring i ulike skoleutviklingsemner presenteres som en historie, en serie med

det bokens tittel beskriver: En erfaringsbasert guide.

Denne innfallsvinkelen gjør boken lesevennlig på en helt annen måte enn vanlige fagbøker gjør, og om du er rektor, avdelingsleder eller et vanlig folkehøgskolemenneske som vil bedre folkehøgskole, så er dette inspirerende morsom lesing.

Det er en fagbok som leses som en biografi, og temaene er relevante for oss. Blant annet beskriver han hvordan man prøver å revolusjonere måten man gir tilbakemeldinger og prøver å redusere karakterfokus på. Han beskriver også gode profesjonsfellesskap og veien Børven har gått for å skape de på hans egen skole, hvordan lede gode prosesser.

Som sagt er dette en fortellende fagbok, og den beskriver personlig og fint feilstegene Børven selv har gjort på veien, og han er stolt så han nesten sprekker av de gode resultatene han har fått til.

At Børven er en inspirerende fyr for denne leser (og konsulent), er podcasten et godt eksempel på. Så hvis du vil bruke litt tid på «Hvordan skape en god skole?», så kan det fort åpne seg en dør til en større verden der ute som vi har mye å lære av. •

Én svale gjør ingen sommer. Filosofi om lykke

Hilde Vinje
Res Publica, 2022

Gode perspektiver på lykke

Anmeldt av Tom Arne Møllerbråten

Min interesse for lykke og lykkeforskning har lenge vært ganske stor. Jeg er opptatt av det gamle filosofiske spørsmålet om hva lykke er, og jeg tror forskere har rett når de sier at de fleste mennesker jakter på lykken i en eller annen form. Denne interessen har for min del resultert i et tre timers lørdagsseminar på Sagavoll med tittelen «Jakten på lykke» som jeg har kjørt i noen år nå. Evalueringene tyder på at vi er mange som synes dette er et spennende tema.

Når Hilde Vinje nå har kommet med en filosofi om lykke med tittelen *Én svale gjør ingen sommer*, var det lett for meg å legge den til leselisten min, for dette er interessant. Tittelen er hentet fra Aristoteles, som også har en selvfølgelig plass i mitt lykkeseminar, og Vinje ønsker å la «de gamle grekerne ... gi oss nye perspektiver på lykken». Det handler i stor grad om hva som er et godt liv og ikke om de små glimtene av lykke i hverdagen. Lykken, på gresk eudamonia, er «knyttet til større deler av et liv». Et lykkelig liv er noe langt mer omfattende enn små glimt av lykke.

Men hvorfor gå så langt tilbake i tid for å finne svaret på hva lykke er? Vinje stiller selv spørsmålet. «Å 'reise' nærmere to og et halvt tusen år tilbake i tid og se hvordan lykken ble forstått i det gamle Hellas byr på perspektiver som er fundamentalt forskjellige fra våre hverdagslige forestillinger om lykke. Noen ganger kan det lede til kultursjokk. Likevel er jeg overbevist om at reisen er verdt det.» Jeg er enig.

Det er en lettlest og nokså kort bok Vinje her har skrevet. Tre kapitler med hvert sitt hovedtema. Til sammen rundt hundre sider inkludert fotnoter og litteraturliste.

Første kapittel er svært interessant og fortjener oppmerksomhet. Grekeren Solon mente at vi ikke kan vite om et menneske har et lykkelig liv før vi har sett hvordan det slutter. En lykkelig eller tragisk slutt på livet har

tilbakevirkende kraft. Det er da andre som avgjør om ens liv var lykkelig eller ikke. Det kan virke litt fremmed for oss, men vi er kanskje ikke så fremmede for den tanken likevel, bare vi får tenkt oss om.

Vinje gir oss et tankeeksperiment: Hvis to personer får utdelt like mange gode dager som vonde dager, skulle man kanskje tenke at de kom likt ut i sum. Men det er stor forskjell på om de gode ligger i begynnelsen av livet eller i slutten av livet. Et lykkelig liv står alltid i fare for å ende i tragedie, derfor er det «først når vi er ferdige med livet at lykken er sikker og ingen lenger kan ta den fra oss.» Selvmordet kan stå som eksempel på at et tilsynelatende lykkelig liv kan ende i tragedie og samtidig kaste skygger over det levde livet, selv om alle trodde at han eller hun var lykkelige mens de levde. Det livet som startet vondt og ender godt vil kaste glans over hele livet. Vi har en naturlig hang til å vurdere slutten av livet som mer verdifull enn begynnelsen. Det er verdt en liten samtale med elever eller kollegaer i lunsjen.

Også andre kapitler er viktige, og her kommer Aristoteles til orde. Den flyktige lykkefølelsen er nettopp flyktig. Bedre da å jobbe med en dypere lykkefølelse, men det tar tid. Her kommer tanken om «et fullstendig liv», aktivitet og dygder inn. Viktigheten av et langt nok liv, og ikke minst, viktigheten av vennskap og fellesskap betones som sentralt av Aristoteles. Her er det mye å hente for moderne mennesker og jeg synes Vinje hjelper oss godt på den veien.

Siste kapittel om «Lykken etter døden» er også interessant, men vanskeligere tilgjengelig, vanskeligere å selge. Det er nok Vinje enig i, hvis jeg leser henne rett.

Men det er liten tvil om at de gamle grekerne visste noe om lykken, og Vinje har gjort noen av disse tankene både tilgjengelige og aktuelle. Boken er godt skrevet og anbefales for alle som jakter på lykken. •

Manus til morgensamling

Nyttårstanker 2023

I hvert nummer av **steg** vil en skole presentere en morgensamling. I dette nummer er det Lundheim folkehøgskole og rektor **Ole Petter Hansson** som har gitt oss sitt manus.

Godt nytt år. Ord sier alltid mer enn hva de nøyaktig betyr. Du vil bli glad hvis jeg sa at du er prinsippfast, men ikke hvis jeg sier at du er sta. Egentlig betyr de to ordene omtrent det samme.

Ta ordet «ny» som vi bruker i godt nytt år. Vi vet hva det betyr, det motsatte av gammel, men de fleste av oss får i tillegg til betydningen av ordet gode følelser når vi hører ordet. Det er det mest brukte i reklame. Hvorfor det? Det kobles ofte sammen med andre positive ord.

Ny og bedre
Ny og fersk
Ny og spennende
Ny start
Nye ark og farvestifter tel

Ikke alle liker forandring. Noen – spesielt på min alder – liker best det trygge gamle. Noen vil si som i ordtaket, at det bedre å slåss med en fiende de kjenner, enn med en de ikke kjenner.

I den andre grøften havner de som har sett for mye på amerikanske ungdomsfilmer som sier: «You can be what you want to be.» Du kan bli det du vil. Det er tøv. Jeg vil aldri bli landslagsspiller i fotball. Ikke noen av dere heller om dere vil det aldri så mye ...

Da bør vi heller lytte til 60-tallsheltene,

Rolling Stones: «You can't always get what you want.» Du kan ikke få alt du vil, men hvis du prøver, vil du få det du trenger.

Har dere gjort dere noen nyttårsforsetter? Er det noe dere har bestemt dere for i år? Jeg har bestemt meg for to ting. Det er noe jeg vil ha mindre av. Det er noe jeg vil ha mer av.

For det første: Jeg vil slutte å multitaske. Jeg mener at mobiltelefon er en svært fin oppfinnelse, men den skal ikke styre livet mitt. Når jeg er med venner, ser film eller ser på fotball, skal jeg være til stede i øyeblikket og ikke kikke på mobilen.

Hjernen vår KAN bare konsentrere seg om en ting av gangen. Det går riktignok an å hoppe fra det ene til det andre. Det tar lenger tid og er 40 % mindre effektivt.

Om nødvendig vil jeg binde meg til masta. Hva vil det si? Jo, uttrykket kommer fra Odyssevs som hadde vært med i slaget om Troja. Han ville hjem til sin elskede, men på veg hjem kom han ut av kurs. Han måtte passere et sund der sirenene sang. Ingen kunne motstå sangen. Hva gjorde han? Han fikk mannskapet til å binde seg fast til masta.

Hvordan binde oss til masta med mobilen? Sette den på lydløs? Ikke ta den med? Eller?

Altså: ja til mobiltelefonen, men den skal ikke være sjefen over meg. Jeg skal være en

«Jeg vil slutte å multitaske.»

streng sjef over den.

Hva vil jeg ha mer av? Jo, E, D, S og O. Hva er det? Det er fire kjemiske stoffer som naturlig finnes i kroppen vår og som gir lykkefølelse.

E er endorfin, et naturlig morfinlignende stoff som gir Runner's high, velvære når vi tar oss helt ut.

D er dopamin og er et stoff som er ansvarlig for den godfølelsen vi får når vi er ferdig med en oppgave, når vi har nådd våre mål eller blir ferdig med alle pliktene våre på «to-do-listen». Vi kan også få dette stoffet

ved å tilføre kjemiske stoffer utenfra, men jeg foretrekker å få det helt naturlig.

S er serotonin og er et stoff som gir stolthetsfølelse. Vi får det når vi mestrer noe eller når andre er fornøyde med oss.

O står for oxytocin. Det er min favoritt blant kroppens kjemiske stoff. Det produserer kroppen vår ved vennskap, kjærlighet og dyp tillit. Det gir den gode følelsen vi får sammen med nære venner og kamerater vi har tillit til. Det er følelsen vi får når du har gjort noe godt for andre eller noen har gjort noe godt for oss.

Sigrid Undset sa at hvis du bare gjør det

du vil, vil du snart oppleve den dagen at du bare gjør det du aldri har villet.

Derfor satser jeg på Frans av Assisis bønn: Ikke så meget å bli elsket som å elske. For det er gjennom å gi at man får.

Det er ved å glemme seg selv at man finner seg selv.

Blir det et godt nytt år? Blir det et dårlig nytt år? Slutten krigen i Ukraina? Jeg vet ikke.

Men ett år i livet må NØDVENDIGVIS være det beste. Hvorfor ikke 2023?

Til det motsatte er bevist, satser jeg på at 2023 blir mitt beste år. •

Et steg inn i bønnens rom

Foto: TomArne Møllerbråten

Bli med inn i bønnens rom. Kanskje det er et indre sted du søker deg til eller et fysisk værelse du har innredet eller besøker for å be. Bønnens rom er og gir liv.

Av Victoria Bø,
forfatter, kommunikasjons-
og markedsleder, Normisjon.

Bønn innebærer ofte å ta et steg til siden. For noen av oss er bønn et indre sted, kanskje vi smånakker med Gud hele dagen og det er vår væren, vår bønn. For andre av oss er bønn noe vi forbinder med et fysisk sted, et kirkerom eller et eget sted, en bestemt stol, eller en egen plass vi sitter på hjemme hos oss selv.

Slippe taket. I alt som utgjør livet er bønn både det som kan bære og det som kan la oss være. Hva mener jeg med det? Jo, bønnens rom er et sted hvor vi ikke trenger å gjøre. Bønn er ikke nok en greie vi skal rekke.

Bønn er å gjøre; hvis vi vil. Klart vi kan be for andre, vi kan lovsynge, takke, be for verden. Men bønnerom er et sted hvor vi kan slippe taket i alt vi burde gjøre og alt vi synes vi må få gjort og bare få sitte i Guds nærhet. Som de vi er. Med svirrende tanker. Med våre bekymringer og lyster og lengsler. Guds navn på seg selv er *Jeg Er*. Hos Gud kan vi arbeide, men vi kan også puste ut.

Vi er velkommen. Hvordan ser bønnens rom i ditt liv ut? Ditt rom er helt sikkert forskjellig fra mitt rom. Og kanskje er bønnerommet det stedet i livet ditt du trives best eller omvendt: at bønnens rom er det stedet i tros livet som du sjelden besøker. Men la meg forsøke å beskrive noe av det jeg ser kan være i bønnens rom.

For det første er vi velkommen.
Bønn er ikke noe som begynner med oss.
Bønnerommet er allerede der.

Den verdensvide kirke ber.
Jesus går i forbønn for oss.

Den hellige ånd møter oss i bønnerommet, inspirerer bønnerommet, er bønnerommet i oss.

Kort sagt; døra til bønnerommet står åpen.

Erfaringer med bønn. På veggene der inne henger det kanskje bilder fra forskjellige bønnetradisjoner. Og erfaringer. Kanskje er bønn viktig for deg og lyset står klart til å tennes, Bibelen ligger framme, det er bare å sette seg i en stol du har sittet i mange ganger i ditt indre eller fysiske rom i livet eller huset.

Eller kanskje må du famle deg fram for å finne noe som helst der inne. Eller er du kanskje så heldig at Jesus lyser opp bønnerommet i deg straks du nærmer deg døren og du kan fylt av glede gå inn til Guds nåde.

Skal vi trekke metaforen med et bønnerom enda lenger så kan det motsatte også være sannsynlig, at du sitter motløs eller trist utenfor bønnens rom og tenker at hindringene synes så mange at du har lyst til å gi opp på terskelen til det å be.

Trøst. Den svenske erkebiskopen Martin Modéus har i en ny bok trøst å komme meg til oss som til tider sitter på terskelen. Modéus sammenligner i boken *Bønnerommet alltid er der* bønn med åndedrettet, pusten vår. På samme måte som pust så er bønnerommet bare der, naturlig og uten anstrengelse.

Du trenger ikke gjøre noe spesielt når du ber. Du trenger egentlig verken et ytre eller

indre bønnerom fordi du er bønn. Og du får bønnesvar. «Hver gang vi trekker pusten, får vi bønnesvar, for den grunnleggende bønnerommet i tilværelsen lyder; *Gud, gi meg liv*», skriver Modéus i første kapittel.

I dette perspektivet blir bønn virkelig å være.

Til hjelp. Men vi mennesker liker ofte det vi kan kategorisere, det som gir mening for oss, ordner opp i kaos og hjelper oss å skape en rutine. Da kan bildet med et bønnerom være til hjelp. Kanskje du ønsker å rydde litt fysisk plass i livet for å oppleve mer kontakt med bønn i det daglige. Det kan være å rydde unna rot på bordet og ha en fast plass ved kjøkkenbordet til en bønnestund. Eller kanskje du er så heldig å ha et eget arbeidsrom som også kan være ditt lønnekammer. Kanskje er det det digitale rommet som er ditt tilfluktssted, appen du hører på vei til jobb, podden med bibellesing eller websiden med andakter.

Eller kanskje det ytre rommet er på plass allerede og det er det indre bønnerommet du ønsker å utforske. Da har du en spennende reise foran deg. Hold fast på perspektivet om at bønn kan være åndedrett, gudegitt, enkelt, alltid til stede. Men du kan samtidig utforske og erfare. Det indre rommet kan også få forme de ytre rommene i livet ditt.

Kanskje får du ommøblert skikkelig i erfaringer og tradisjoner og får nytt håp om du vil bli med og være den du er i bønnens rom.

Hva kan det steget til siden være som du trenger for å kjenne og gjenkjenne bønnens pust i deg og ditt liv der du er akkurat nå. •

«Bønn er ikke noe som begynner med oss. Bønnerommet er allerede der. Den verdensvide kirke ber.»

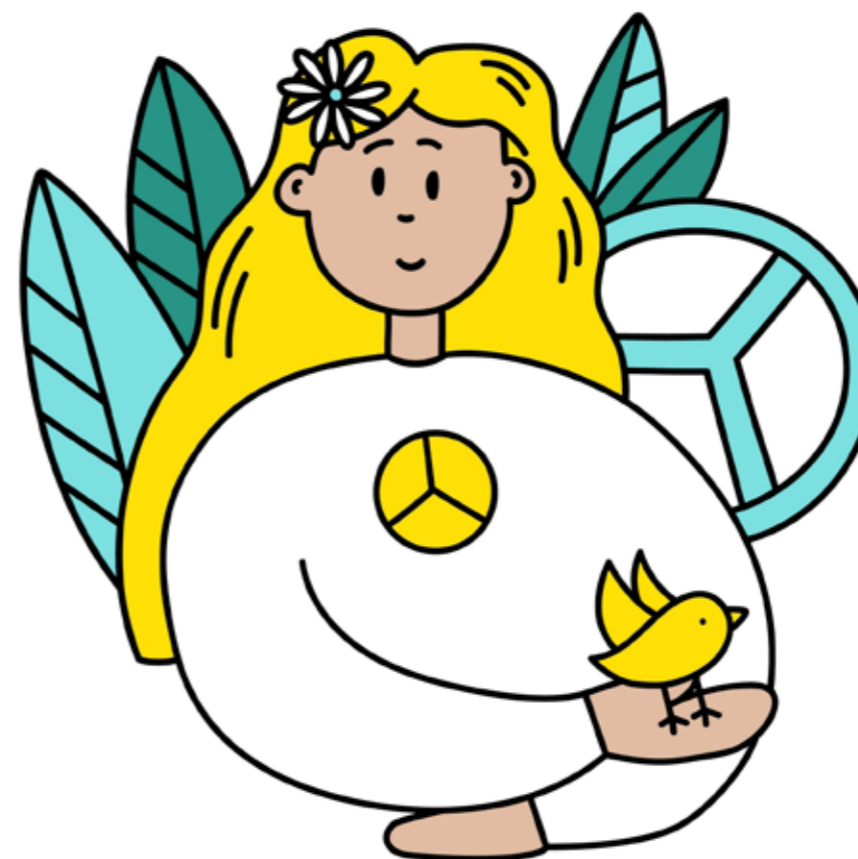

Ekstroverte vinnere

Av Anne Gjerding,
internatleder på Molde folkehøgskole

Jeg har lenge hatt lyst til å skrive et kampskrift for de introverte. Etter at jeg ble oppmerksom på det, legger jeg stadig oftere merke til hvordan det å være introvert omtales som et problem. I oppdragelsen, i skolen og i arbeidslivet.

«Vi dyrker og spiller mer og mindre bevisst opp for det ekstroverte i folkehøgskolen, også.»

at foreldrene ikke må skjerme sjenerte barn for mye, men trene dem i sosiale ferdigheter, slik at de ikke havner i en negativ spiral.

Artikkelens budskap til foreldre blir: Det er grunn til å bekymre seg over det introverte barnet. Et introvert barn kan bli ensomt. Hun kan bli udisiplinert, dårlig i sport og dessuten kjedelig.

De fem store. Jeg ser ingen stor grunn til å konkludere med at introverte ungdommer scorer dårligere på de andre personlighetsaspektene: Planmessighet, nevrotisme, åpenhet for erfaringer og føyelighet/medmenneskelighet. («De Fem Store»). Det er heller ingen grunn til å overse kultur og miljøpåvirkning.

Men i denne undersøkelsen tolkes ungdommens personlighet som eksempler på hvordan manglende ekstroversjon har hemmet barna. Det var den engstelige og sjenerte som ble beskrevet som det introverte barnet. Og det planmessige, uredde, åpne og morsomme barnet ble beskrevet som ekstrovert.

Ikke bekymret. Jeg er overhodet ikke bekymret for de introverte elevene mine, med tanke på hvilket folkehøgskoleår de skal få eller hvordan det skal gå med dem i framtida. Jeg tror ikke at dette ene trekket: At de ikke henter energi fra å være lenge sammen med mange andre, vil hindre dem i å lykkes. Jeg tror ikke dette trekket trumfer de andre personlighetsaspektene, i den grad at de vil støtes ut, uavhengig av andre styrker.

De viktige pausene. Den introverte ungdommen kan ha stor glede av å være sosial og

Når kortene blandes, skapes det en negativ forventning om at andre personlighetstrekk påvirkes sterkt av manglende ekstroversjon.

Ekstrovert og introvert. Definisjonen av ekstrovert og introvert i 2020-utgaven av Oxford Dictionary er tilsynelatende preget av Jungs tenkning, og lyder slik:

Extrovert: « A lively and confident person who enjoys being with other people.»

Introvert: « A quiet person who is more interested in their own thoughts and feelings than in spending time with other people.»

Vi vil at folkehøgskolen skal være «for alle». Men med dette utgangspunktet, ser den ut til å passe veldig dårlig for den anslagsvise tredjedelen som kan kalles introvert. Vi har jo blant annet fellesskapet, dialogen og modellering som miljø og metode.

Stabil personlighet. I Aftenposten Forældre av 5.1.23, spør journalisten om hvorvidt personligheten er stabil gjennom livet. Hun tar utgangspunkt i en norsk undersøkelse som følger 900 barn fra 18 måneders alder til seine tenår.

«Barna ble grovt sett delt opp i tre kategorier ut fra temperament: De utadvendte/aktive («de som tar imot verden med åpne armer»), De vriene («de som går imot verden») og De sjenerte («de som lukker seg vekk fra verden»).

De aktive småbarna med høyt tempo ble etter hvert «ekstroverte ungdommer med stor nysgjerrighet og en sterk drivkraft til å få ting gjort. De hadde flere venner, gjorde det bra sportslig, hadde bedre selvdisiplin og det skjedd mye gøy rundt dem».

De sjenerte småbarna scoret fortsatt lavt på ekstroversjon da de var blitt 17 år, og forskeren minner om at sjenerte gutter gifter seg senere og ruser seg mer enn andre. Hun sier

Foto: Shutterstock

<< ha mye å gi til folkehøgskolefellesskapet. De kan hente mye ut av året her. Med ett viktig forbehold: Folkehøgskolen må ikke forsterke inntrykket av at ungdommen bør bli mer ekstrovert for å bli en «riktig» og god folkehøgskoleelev, og seinere en vellykket voksen. Folkehøgskolen må ikke tilby en så sosialt intens hverdag at de hindres i å prestere.

Overstimulering av introverte kan føre til lavere prestasjon. Ekstroverte gjør det bedre i grupper, mens introverte gjør det bedre i «isolasjon». (Bakan, Belton & Tooth, 1963) Tilsynelatende introverte må selvfølgelig ikke overlates til seg sjøl, isoleres med enerom og for mange unntak fra kravet om deltakelse. Som Vysotsky hevder, er samhandling essensielt for at de skal utvikle seg.

Men å kunne trekke seg tilbake fra det intenst sosiale, uten skam, er helt nødvendig for den introverte. Den muligheten virker

også positivt for den ekstroverte med sosial angst, sjenanse, mobbehistorie og så videre.

Selvinnsikt. Det vitner om selvinnsikt når 19-åringene vet hvor de henter energi, at det er bra med en pause når de kjenner behov for det og at de har evnen til å bygge dype og varige vennskap uten oppmerksomhet fra en stor krets.

Jeg velger gjerne en blanding av ekstroverte og introverte elever til lederlinja, og har god erfaring med det. Det er selvfølgelig ikke

«Det er ikke enkelt for en introvert å akseptere og respektere sine egne behov og reaksjoner når høy ekstrovertersjon later til å være så attraktivt.»

bare de ekstroverte som bidrar med gode ideer, gjennomføring, humor, omsorg og refleksjon. De har hver sine teknikker for å hente overskudd og inspirasjon, og vi prøver å bevisstgjøre dem på dette.

Arbeidslivet. Jeg reagerer på eksempler på at ekstrovertersjon favoriseres og knyttes til suksess. Som i denne overskriften i Adresseavisen fra november 2021. Et eksempel på at det er taktisk lurt å framstå som ekstrovert: «Blir du stresset av small talk på jobb?»

Hvis du lærer deg disse triksene, er det bra for karrieren!»

Det ser morsomt ut å jobbe sammen med ekstroverte, som i Finn annonsen for en selgerstilling den samme høsten: «Vi ønsker at du er uredd, ekstrovert og tar initiativ. Du er en utadvendt person som kan bære flere hatter i en hektisk hverdag. Vi tilbyr et godt og morsomt arbeidsmiljø i et herlig team.»

Se kontrasten til en annen annonse: «Introvert og fåmælt tekniker søkes! Du trenger slett ikke å være sprudlende og utadvendt for å være kvalifisert til denne jobben.» Ved å koble ekstrovert til sprudlende, modig, morsom og effektiv, speiler disse annonsene holdninger som legger press på ungdommene, når de vil framstå som sosialt og yrkesmessig attraktive.

Mange venner. I søknadene til folkehøgskolen beskriver mange elever seg som ekstrovert/utadvendt og forteller at de elsker å være sammen med andre mennesker og at de ønsker seg mange venner på folkehøgskolen. Det er ment som et innsalg.

Når noen av dem er utslitt etter få uker, klandrer de seg sjøl for ikke å være mer glad i small talk, seine kvelder i peisen, felles lek og konkurranse om oppmerksomheten.

Biologi. Det er ikke enkelt for en introvert å akseptere og respektere sine egne behov og reaksjoner når høy ekstrovertersjon later til å

«Folkehøgskolen må ikke forsterke inntrykket av at ungdommen bør bli mer ekstrovert for å bli en «riktig» og god folkehøgskoleelev, og seinere en vellykket voksen.»

være så attraktivt. Da er svaret å jobbe med seg sjøl, ape etter det ekstroverte og strekke seg mot en høyere score. Men dersom trekket er genetisk betinget, biologisk, gir det ikke mening.

Hans Eysenck mener å ha bevis for at variasjonene er basert på genetisk basert sensitivitet for stimuli og hvilke fysiologiske reaksjoner som vekkes. Han mener altså at det vi kaller introvertersjon ikke er en variasjon av ekstrovertersjon, men at personlighetsfaktorene er biologiske. (H. E. 2006 «The Biological Basis Of Personality»)

Han sammenligner reaksjonen på overstimulering med IRP, «Involuntary Rest Pause», organenes tendens til å slappe av etter utmattelse fra en responsaktivitet. De ekstroverte er ifølge ham mindre sensitive og det skal sterkere sosiale stimuli til før de reagerer fysiologisk.

Det er altså ikke koblet mot åpenhet, mot, planmessighet og medmenneskelighet.

Mindre skam. Jeg ønsker meg mindre skam og mer åpenhet om introverte trekk. Og jeg ser at nettopp det hjelper. Ved første øyekast blir for eksempel ikke jeg avslørt som introvert. Ikke når jeg er på fest, ikke når jeg står for underholdningen, ikke når jeg deler tanker og hemmeligheter. Jeg har ikke sceneskrekk eller autoritetsangst.

Men siden jeg mangler sosial lyst og behov, har jeg nytte av å være åpen om hvor

mye energi jeg bruker når jeg er sammen med andre. Hvis jeg skammer meg over det, ljuger eller bortforklarer, risikerer jeg å såre venner og andre som savner initiativet mitt, eller som synes jeg går for tidlig hjem.

For ekstroverte? Vi dyrker og spiller mer og mindre bevisst opp for det ekstroverte i folkehøgskolen, også. De utadvendte blomstrer og skinner i innkjøringsfasen.

Men folkehøgskolen skal være for alle, det skal fortsatt være et år for å bli bedre kjent med seg sjøl og andre, og det skal være et år som vanner framtidstroen.

Derfor skal vi akseptere spekteret for ekstrovertersjon. Å leve opp til statusen det gir å ligge i skalaens øvre sjikt, skaper et press. Vi må ikke forsterke det.

Så jeg svarer mine slitne, de som er skuffet over seg sjøl: «Så flink du er, som kan ta vare på deg sjøl og bygge opp energien din.» «Jeg har sett at du har mye å gi. Jeg har sett at du kan bygge vennskap. Jeg har sett at du er morsom. Jeg har sett at du er flink og solidarisk. Ikke ødelegg det med å spille rollen som sosialt umettelig og utholdende, da går du tom. Vær ærlig. Du blir ikke forlatt og du blir ikke en kjedelig taper av å fortelle andre at du trenger pauser. •

FOLKEHØGSKOLE- FESTIVALEN

Konsserter
Workshops
Fellessamlinger
Nattvolleyballturnering
Demokratidebatt

TRYGVE SKAUG

Hedmarktoppen folkehøgskole

23. - 25.
MAI 2023

PER ARNE DAHL

MARIANNE
ENGBRETSSEN

FUNKYBAPTIZED

Følg NKF sin nettside og på Facebook for
mer informasjon.

Demokrati og danning og folkehøgskolenes rolle i samfunnet mot 2030

Av Anne Tingelstad Wøien,
daglig leder i Folkehøgskolerådet

Katinka Salomonsen Grane,
rådgiver i Folkehøgskolerådet

Til møtene i Nordisk folkehøgskoleråd skriver hvert land en kort «land-rapport». Disse brukes ikke i noen offisiell sammenheng, men fungerer som grunnlag for debatt og erfaringsutveksling mellom de nordiske landene. Landrapportene har ulike tema og for møtet i januar har vi skrevet om demokratiet og folkehøgskolenes rolle i samfunnet mot 2030. For oss i Norge er det naturlig å se på hva NOU-en om framtidens folkehøgskole mener vi må fokusere på. Samtidig ser vi tegn i tiden som vi også mener det er viktige å ha med seg når skolene skal forme sin framtid. Vi gir dere her et lite ekstrakt av Norges landrapport for januar møtet.

Økende behov for demokratisk bevissthet og danning

I en tid med krig i Europa, økende politisk polarisering og nye trusler mot demokratiet, er folkehøgskolenes formål om demokratisk danning og bevisstgjøring av fremtidens generasjoner helt sentralt. Etter flere år med pandemi, rapporterer dagens ungdom i årets UNG-rapport om dype bekymringer for sin egen framtid.¹ De er bekymret for den politiske situasjonen i Europa, økonomien, sin egen og andres psykiske helse og klimaendringer. Som «generasjon prestasjon», opplever de et enormt press til å prestere i et stadig mer effektivitetsfokusert samfunn. Samtidig er dagens ungdom mindre politisk aktive, og mange uttrykker redsel for å uttrykke seg annerledes enn majoriteten – i frykt for å bli hengt ut på sosiale medier.²

I en verden der demokratiet i økende grad ikke kan tas for gitt, heller ikke i Vesten, blir det enda viktigere å trene de unge i demokrati. Særlig de unge som i økende grad trekker seg

unna og vekk fra fellesskapet som demokratiet er så avhengig av. Statsviter Bernt Hagtvedt sier i en artikkel til Aftenposten før jul at demokratiet oppstår gjennom kontinuerlig trening, øvelse og selvrefleksjon i samarbeid om felles demokratiske mål. I demokratisk danning inngår evne til å lytte til hverandre, deliberere, undersøke og kommunisere. Demokratiet er avhengig av sosial kompetanse.

Folkehøgskolene har en unik posisjon og mulighet til å bidra i unges opparbeidelse av demokratisk kompetanse og danning. Det må stadig være et hovedanliggende for skoleslaget å danne mennesker som deltar i og utvikler demokratiet og som ser og forstår sammenhenger de er del av. Folkehøgskolens kanskje viktigste redskap blir også dermed de pedagogiske rammene. Det kan derfor argumenteres for at en av folkehøgskolenes viktigste samfunnsrolle mot 2030 er å holde fast på den frie folkehøgskolepedagogikken. På den måten kan folkehøgskolene fortsette å fremme integrering og mangfold, og dyrke et deltakende fellesskap.

Fremtidens folkehøgskole – muligheter og potensiale – utfordringer og bekymringer

31 oktober 2022 la Folkehøgskoleutvalget fram sin offentlige utredning om folkehøgskolene i Norge for Kunnskapsdepartementet. NOU 2022:16, «En folkehøgskole for alle – vilkår for økt kvalitet og mangfold i folkehøgskolene», peker på at å gå på folkehøgskole gir deltakelse i ulike demokratiske fellesskap både gjennom undervisningen og i felles samvær i internatet og i aktiviteter.³ De skriver at «slik erfaring gir innsikt og grunnlag for å kunne ta et aktivt valg om å delta i samfunnet».⁴

Utvalget har pekt på mange muligheter framover, men folkehøgskolene opplever også mange bekymringer og utfordringer knyttet til fremtiden. Gjennom årene med pandemi og videre med krig i Ukraina og dens innvirkning på olje, gass og el-priser, økt rente- og kostnadsnivå kombinert med nedgang i antall søkere til folkehøgskolene bekymrer sektoren. Derfor blir det viktig å spørre seg: Hvordan kan folkehøgskolene og myndighetene sammen bidra til at folkehøgskolene blir et «verksted for selvrefleksjon» og demokratisk danning som vi som samfunn har så sårt bruk for?

For at folkehøgskolene skal kunne bli et slikt «verksted», må de i tillegg til å drive et aktivt pedagogisk utviklingsarbeid, våge å ta større plass i sine lokalsamfunn og tydeliggjøre sin samfunnsrolle. Det er viktig å kommunisere hvor unikt og bidragsytende folkehøgskolens særegne pedagogikk er. Ikke bare rommer pedagogikken hele mennesket, men den rommer også hele mennesket hele døgnet. Ved at de unge lever tett på hverandre og samhandler i mange former for sosialt samvær, øker også toleransen og forståelsen for ulike synspunkt, politiske ståsteder og livserfaringer. Opplæring og øving i relasjonskompetanse er med det et av de viktigste fortrinnene for folkehøgskolene. •

¹ https://www.folkehogskoleradet.no/_files/ugd/13e66e_6359de4df19b4186b55a522703f431ae.pdf

² Ibid. ³ <https://bit.ly/3why68j> ⁴ NOU 2022:16, side 17

Brenner for bevaring og styrking av demokratiet

Av Tom Arne Møllerbråten

– Gratulerer med ny jobb!
– Tusen takk for det.

– Nå skal du jobbe for og med folkehøgskolene i Norge, kjenner du folkehøgskole fra tidligere?

– Ja, jeg gikk på Elverum Folkehøgskole året 2014/2015. Der gikk jeg på ekstremsport og backpacking, og hadde det helt supert. Jeg var også med på pilotprosjektet Aksjonsforskning. Det var et viktig og definerende år i livet mitt.

Demokratisk dannelse.

– Hva fikk deg til å søke denne jobben?

– Jeg søkte denne jobben av mange grunner. Jeg har selv gått på folkehøgskole, og med det har erfart hvor mye et slikt år gir. Derfor virket det meningsfylt å kunne bidra til at flere får den opplevelsen. Ikke bare gjør et år på folkehøgskole deg bedre rustet for voksenlivet, men man får også venner for livet. Det er få institusjoner som bidrar like mye til menneskers personlige vekst og

Katinka Salomonsen Grane er den nye rådgiveren i Folkehøgskolerådet. Vi ønsker Katinka velkommen til oss. Fra og med neste nummer vil hun levere stoff til denne spalten, men vi begynner med å bli litt bedre kjent med henne.

dyrking av medborgerskap og fellesskap som folkehøgskolen gjør. Det er jo virkelig demokratisk dannelse i praksis. Og det er noe både dagens unge og samfunnet i sin helhet trenger trening i. Jeg søkte også jobben fordi jeg tenkte jeg ville lære utrolig mye.

– Hva er dine arbeidsoppgaver framover?

– Det er mange spennende og viktige arbeidsoppgaver som inngår i stillingen min. Som rådgiver i Folkehøgskolerådet, er mitt overordnede formål å gi råd til både Folkehøgskolerådet og folkehøgskolene i saker som er knyttet til mine arbeidsoppgaver. Jeg følger for eksempel opp det nordiske samarbeidet og leder arbeidet med det internasjonale og bærekraft. Jeg skriver også

en del. Det kan være alt fra høringsvar- og innspill, bloggsaker til hjemmesiden vår og landrappporter om ulike tema. Ellers er en viktig del av jobben min å hele tiden fremme folkehøgskolenes engasjement og innsats som synlig samfunnsaktør. Det betyr blant annet å initiere muligheter for forskning på folkehøgskoler, sette i gang relevante prosjekt eller fokusområder og bidra til at vi som samfunnsaktør er med i det politiske som angår oss.

Løfte frem og synliggjøre.

– Hva brenner du for, hva engasjerer deg?

– Jeg har alltid vært veldig opptatt av samfunn, mennesker, filosofi og politikk. De senere årene har disse interessene kulminert

«Det er få institusjoner som bidrar like mye til menneskers personlige vekst og dyrking av medborgerskap og fellesskap som folkehøgskolen gjør.»

i et brennende engasjement for bevaring og styrking av demokratiet. Det har ført meg inn på mange spennende veier, og nå senest hit til Folkehøgskolerådet. Med de utfordringene verdens demokratier står overfor i dag, blir opplysning og trening i medmenneskelighet og medbestemmelse bare viktigere og viktigere. Vi må lære av historien, og aldri ta for gitt det moderne, representative demokratiet og de rettighetene og pliktene det gir oss som likeverdige individer. Men demokratiet kommer ikke ovenfra – det bygges nedenfra og i folket. Og særlig i fellesskap som folkehøgskolen. Så man kan vel si at jeg nå engasjerer meg for å være med på det viktige arbeidet folkehøgskolene gjør i å løfte frem, synliggjøre og dyrke de verdiene demokratiet vårt faktisk er bygget på.

Master i statsvitenskap.

– Fortell litt om bakgrunnen din.

– Etter året på folkehøgskole, begynte jeg på internasjonale studier ved Universitetet i Oslo. Jeg fordypet meg i statsvitenskap, og dro på utveksling til Maastricht i Nederland 2. året. Etter jeg leverte bachelor, var jeg studentpraktikant i Utenriktjenesten ved generalkonsulatet i San Francisco. Her jobbet vi tett med Silicon Valley og Innovasjon Norge, og jeg ble etter hvert veldig interessert i møtet mellom demokrati og teknologi.

– Det inspirerte meg til å søke meg til et masterstudium i statsvitenskap og politisk teori ved Københavns Universitet, hvor de tilbød flere fag og fordypninger i konsekvensene av en stadig mer teknologisk og digital verden. 3. semester hadde jeg også et internship i en dansk interesseorganisasjon, som heter Alliance of Democracies. Her jobbet jeg med tematikker som geopolitikk, sikkerhetspolitikk og styrking av nye demokratier, og særlig hvordan teknologi, kunstig intelligens og de store tech-selskapene utfordrer demokratiet. Jeg endte opp med å skrive master om hvordan overgangen til digital kommunikasjon utfordrer den deliberative demokratimodellen¹ som definert av Jürgen

¹ Deliberativt demokrati, også kalt samtaledemokrati og konsensusdemokrati, er en form for demokrati der avgjørelser blir tatt på grunnlag av en bred, offentlig debatt fremfor stemmegivning alene. Kilde: Wikipedia

Foto: Tom Arne Møllerbråten

«Ellers er en viktig del av jobben min å hele tiden fremme folkehøgskolenes engasjement og innsats som synlig samfunnsaktør.»

Habermas, og hvordan legitim meningsdannelse og samfunnsolidaritet er vanskelig å oppnå i digitale «offentlige sfærer». Noen uker etter jeg hadde levert, var jeg så heldig å få stillingen som rådgiver i Folkehøgskolerådet.

Glad i gode samtaler.

– Beskriv deg selv med tre setninger.

– Jeg er glad i å le, bli tullet med og få andre til å le. Jeg er empatisk og varm, og er glad i gode samtaler – både de dype, såre og lette. Jeg er nysgjerrig og eventyrlysten, og stiller alltid spørsmål ved det jeg ikke enda vet eller vil lære mer om.

Til slutt åtte kjenner.

Te eller kaffe?

Kaffe

Papiravis eller nettavis?

Nettavis

By eller bygd?

By

P3 eller P2?

P3

Ferie i syden eller i nord?

Syden

Bok eller lydbok?

Bok

Trene ute eller inne?

Trene ute

Samfunnspodkast eller humorpodkast?

Musikk! •

20 spørsmål til din allmenndannelse - eller bare for moro!

- Hvilket år ble statminister Jonas Gahr Støre født?
- Kjendisene Hanks, Cruise og Holland har en ting felles, hva er det?
- Hva heter Danmarks statsminister?
- Komikeren Atle Antonsen er i hardt vær etter å kommet med rasistiske uttalelser overfor ...?
- Henrik Ibsen, Bjørnstjerne Bjørnson og Rikard Nordraak har en ting felles, hva er det?
- Hvem har skrevet om den oppdiktete TV-personligheten Jonas Wergeland i bøkene *Forføreren*, *Erobreren* og *Oppdageren*?
- Hva heter NOU 2022:16?
- Hva het utvalgslederen for denne utredningen?
- Hva står forkortelsen NOU for?
- Hva heter kunnskapsministeren i Norge?
- Hva heter mannen bak tegneserien *Pondus*?
- Hva er Norges eldste misjonsselskap?
- Hva er de første ordene i Evangeliet etter Johannes?
- Hvem av de tolv apostlene ble kalt Kefas av Jesus?
- Norges største avis ble grunnlagt i 1860, hva heter den?
- Når en svenske snakker om sin spis, hva snakker han om?
- En danske som snakker om en fjeldape, hvem snakker han da mest sannsynlig om?
- Når ble Nobels fredspris for første gang delt ut?
- Når omtrent stod slaget i Hafrsfjorden?
- Hva het kona til guden Odin?

Fasit fra nr 4/2022

	Y	T	T	E	U	T	F	O	R	D	E	R
LEKER	→	TANKE	I	A	E	GREK	N	A	U	A	D	→
U	L	V	FOR-	P	F	DEGN-	K	L	V	S	N	←
MORDE	A	I	ER	ER	L	EMER	L	S	N	I	G	O
MILL-	K	U	E	E	N	E	BY	S	T	A	D	←
A	S	T	R	U	N	A	K	E	R	O	S	←
HØYE-	→	ER	F	O	R	V	A	L	T	E	L	←
D	I	S	I	P	L	E	N	E	ELITE	S	R	A
ARBE-	→	AV-	V	A	L	N	K	ELITE	S	R	A	←
HOLY	BIBLE											
WALK	BY	FATH										
HOPE												
HOLY	BIBLE											
K	S	E	T	E	R	←						
A	E	L	E	F	←							

- Fasit:**
- 1961; 2. Alle heter Tom til fornavn; 3. Mette Fredriksen; 4. Sumaya Jirde Ali; 5. De er alle begravet på areslund på Vår Frelsers gravlund i Oslo; 6. Jan Kjærstad; 7. En folkehøgskole for alle; 8. Rode Margrete Hegsted; 9. Norges offentlige utredninger; 10. Tonje Brenna; 11. Frode Øverli; 12. Det norske misjonsselskap (NMS) fra 1842; 13. I begynnelsen var Ordet; 14. Peter, Kefas er det arameiske ordet for Peter; 15. Attenposten; 16. Sin komfyrt; 17. En nordmann; 18. 1901; 19. Pluss minus år 880; 20. Friig

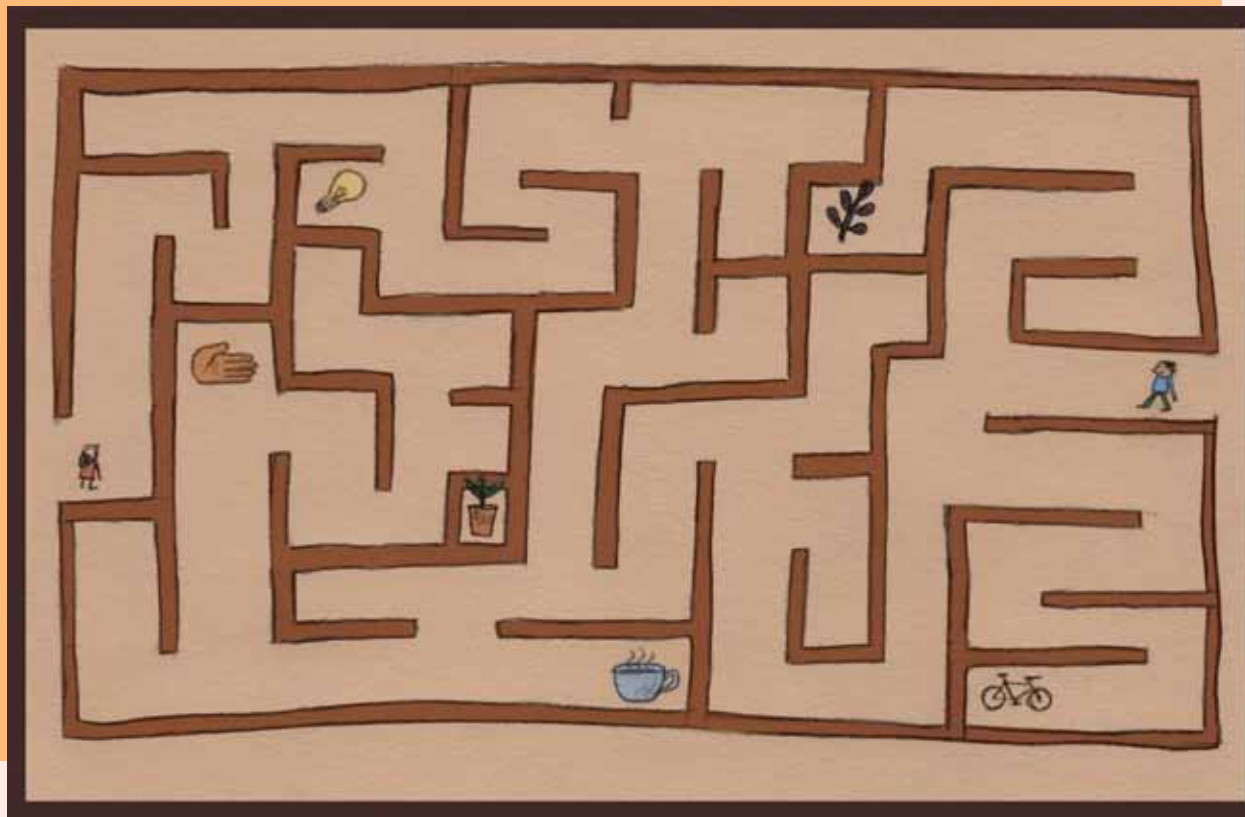
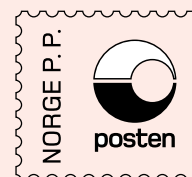
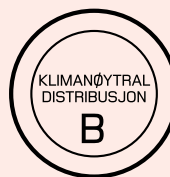
Kryssord

DANS	↓	EVE-	STENER	↓	RØYS	↓
KOM-	MUNE	VIKEN				
EN	TYPE	SOPP			MÅNE-	GUD-
DYRE-	BOLIG					INNE
STOR	BOOKSTAV					
	ROLIG,					
	DENPET					
NED-	BØR	↓	VIKTIG	FOR	SYS-	TEMATISK
			INNSATS			OPPAD,
						BORTOVER
						SOL-
						GUD
			FLUG-	PREFIKS	BYGD	JORD,
			ENE	I MILLI-	SUNN-	LAND
				ARDEL	NØRE	PRESENS
						AV VÆRE
EMBEDS-	MANN	↓	ARTIST			
			KULTUR-			
			SENTER,			
			VESTLAND			REGN-
						BYGENE
FOLKE-	HØG-	SKOLE				
RUGGE,	BE-	VEGE				
ORGAN-	IST					
INGEN	ANDRE					
EIE						
RØNER-	TALL	10				

Kryssord: Rolf Bangseid. Fasit kommer i neste nummer.

ISSN 2535-3284

Returadresse:
IKF
P.b. 9140 Grønland
0133 Oslo

Illustrasjon: Karoline Hollijem Solidal

Du trenger ikke være ansatt i folkehøgskolen eller være medlem av NKF for å abonnere på steg. Abonnement tegnes hos Hilde på NKF-kontoret: hilde@ikf.no. Kr 200 for ett år.

TEMA FOR NESTE NUMMER: Ytringsfrihet og demokrati
Frist for innlevering av stoff: 14. april